

ПРО ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ІНСТИТУТ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ
КИЇВ–2008

Бібліотечка прав сільських жителів

Упорядник: **Кіча Т.Г.**
Про пенсійне забезпечення.

Відповідальний за випуск:
Тимошенко Н.В.

Верстка:
Прівен О.Я.

При передруку посилання на Інститут сільського розвитку обов'язкове

Підготовлено та видано в рамках проекту “Підвищення обізнаності сільських жителів щодо своїх прав та можливостей” у рамках програми Європейської комісії: “Демократія та права людини”, який здійснюється за фінансової підтримки Європейської комісії.

ЗМІСТ

Вступ	4
Короткий опис пенсійної системи	5
Страховий стаж у солідарній системі	9
Пенсії за віком	14
Пенсії по інвалідності	16
Пенсія по втраті годувальника	18
Пільгові пенсії та пенсії за вислугу років працівникам освіти, охорони здоров'я та соціального захисту	23
Процедури звернення за призначенням, перерахунком пенсії та встановленням відповідного статусу	27
Виплата пенсії	31
Практика застосування пенсійного законодавства: відповіді на запитання	33
Недержавне пенсійне забезпечення	37
Зміни в законодавстві після 1 січня 2008 року	40
Додатки: довідкова інформація, необхідна для встановлення розміру пенсії	43

ВСТУП

Важливим у нашому житті є той факт, що кожен має дбати про свою майбутню пенсію. А значить, кожен має знати про те, яка пенсійна система діє в Україні, які права та обов'язки у працюючих та роботодавців у сфері пенсійного забезпечення.

Кожному із нас потрібно знати, як формується страховий стаж, від чого залежить розмір пенсії, які є варіанти визначення заробітної плати та розрахунку пенсії.

Необхідно також знати, яка процедура звернення за призначенням пенсії та оскарження у разі неправомірних дій працівників територіальних органів Пенсійного фонду чи Вашого роботодавця.

Запропонована брошура є коротким та корисним довідником з питань пенсійного забезпечення. Тут Ви зможете знайти відповіді на основні питання щодо свого пенсійного забезпечення – майбутнього чи теперішнього.

Поради, які ми даємо у цьому довіднику, базуються на чинному пенсійному законодавстві. Ми намагалися максимально наблизити наші рекомендації до реального життя та надати відповіді на найнагальніші запитання, які виникають у людей при призначенні чи перерахунку пенсії.

Сподіваємось, що наша брошура допоможе всім зацікавленим у реалізації своїх прав на відповідне пенсійне забезпечення.

КОРОТКИЙ ОПИС ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ

З 1 січня 2004 року в Україні запроваджена нова трирівнева пенсійна система, яка складається з солідарної системи (перший рівень), обов'язкової накопичувальної системи (другий рівень) та недержавного добровільного пенсійного забезпечення (третій рівень).

Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування – базується на засадах солідарності й субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів **Пенсійного фонду**.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування – базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у **Накопичувальному фонді** та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування **довічних пенсій і одноразових виплат**.

Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему **загальнообов'язкового державного пенсійного страхування**.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення – базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему **накопичувального пенсійного забезпечення**.

Таке поєднання забезпечує соціальні гарантії та фінансову стабільність пенсійної системи. Адже солідарна та накопичувальна системи підвладні впливу різних ризиків: перша вразлива щодо демографічних ризиків і досить стійка до інфляційних, друга – навпаки. Реформована солідарна система враховуватиме інтереси малозабезпечених верств населення, а накопичувальна – стимулюватиме до пенсійних заощаджень усіх громадян, особливо з більш високими доходами.

Зараз в Україні діють два рівні пенсійної системи – перший та третій. Тобто, солідарна система та недержавне (добровільне) пенсійне забезпечення.

Отже, з 1 січня 2004 року в Україні запроваджене пенсійне страхування. Усі, хто працює і офіційно сплачує внески до Пенсійного Фонду України, вважаються **застрахованими особами**. Тепер замість трудового стажу з'являється поняття "страховий стаж", який і враховується для призначення пенсії. Якщо особа працює неофіційно і за неї не сплачуються внески, то цей період **НЕ** буде зарахований до страхового стажу для призначення пенсії.

А коли ж буде запроваджена система загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування (другий рівень)?

Планується запровадження такої системи з 2009 року. І зараз це питання перебуває на розгляді у Верховній Раді.

Суть такої системи полягатиме у тому, що частина обов'язкових внесків до пенсійної системи накопичуватиметься у єдиному Накопичувальному фонді й обліковуватиметься на **індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках** громадян, які сплачуватимуть такі внески із своєї заробітної плати. Ці кошти інвестуватимуться в економіку країни з метою отримання інвестиційного доходу і захисту їх від інфляційних процесів.

Кошти, що обліковуватимуться на індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках громадян, будуть власністю цих громадян, і вони зможуть скористатись ними при досягненні пенсійного віку.

Оскільки на сьогодні пенсійне забезпечення відбувається, в основному, через солідарну систему, важливо знати, що впливає на розмір пенсії в цій системі?

На розмір пенсії в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування впливають три важливі фактори:

1. Страховий стаж:
 - Розмір пенсії залежить від величини (кількості) страхового стажу, тобто того періоду, коли особа працювала та сплачувала страхові внески до Пенсійного Фонду України.
2. Заробітна плата:
 - Розмір пенсії визначається виходячи із заробітної плати (доходу), з якої сплачено страхові внески.
3. Персоніфікований облік:
 - Починаючи з 1 липня 2000 року, враховується тільки той заробіток (дохід) та страховий стаж, інформація про які зберігається у системі персоніфікованого обліку, що ведеться територіальними органами Пенсійного фонду України.

Які види пенсій існують у солідарній системі?

У солідарній системі існує три види пенсій:

- Пенсія за віком
- Пенсія по інвалідності
- Пенсія по втраті годувальника

Якщо особа має одночасно право на різні види пенсій, то їй може призначатися тільки один вид пенсії за її вибором.

Хто підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню в Україні?

Загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню підлягають:

- 1) громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, у філіях, представництвах, відділеннях, в об'єднаннях громадян, у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності;
- 2) члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських колективів та фермерських господарств;
- 3) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності;
- 4) особи, які забезпечують себе роботою самостійно, займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності;
- 5) громадяни, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах, консульських установах України, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах підприємств та організацій, створених відповідно до законодавства України;
- 6) громадяни України та особи без громадянства, які працюють в іноземних дипломатичних представництвах та консульських установах іноземних держав, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах іноземних підприємств та організацій, розташованих на території України;
- 7) особи, обрані на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які отримують заробітну плату за роботу на виборній посаді;
- 8) особи, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України, Службі безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також в органах Міністерства внутрішніх справ України;

- 9) працівники воєнізованих формувань, особи начальницького і рядового складу фельд'єгерської служби спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань зв'язку та інформатизації, гірничорятувальних частин, а також особовий склад аварійно-рятувальної служби;
- 10) особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу;
- 11) особи, які отримують щомісячні страхові виплати відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності", крім осіб, які отримують виплату у зв'язку зі смертю годувальника, та непрацюючих осіб, які отримують пенсію по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;
- 12) особи, які проходять професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації з відривом від виробництва;
- 13) особи, які отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- 14) один з непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікун, піклувальник, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом, а також інвалідом 1 групи або престарілим;
- 15) особи, які отримують допомогу по тимчасовій непрацездатності.

Якщо ж особа працює неофіційно і за неї не сплачуються пенсійні внески, то цей період не може бути зарахований у страховий стаж. Але законодавство надало можливість добровільно сплачувати пенсійні внески.

Що означає "добровільна участь" у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?

Особи, які не відносяться до жодного із попередніх пунктів (наприклад, студенти, чи ті, хто працює неофіційно) мають право на добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Такі особи можуть брати добровільну участь у солідарній пенсійній системі. Для цього необхідно подати заяву та відповідні документи до територіального органу Пенсійного фонду.

Особи беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування протягом терміну, визначеного в договорі про добровільну участь, але цей термін не може бути менше від одного року.

Договором про добровільну участь може бути передбачена одноразова сплата застрахованою особою страхових внесків за попередні періоди. При цьому сума сплачених страхових внесків за кожен місяць не може бути меншою за мінімальний страховий внесок.

Які права та обов'язки має застрахована особа?

Застрахована особа — це фізична особа, яка підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і сплачує (сплачувала) або за яку сплачуються страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Застрахована особа має право:

- 1) отримати у територіальних органах Пенсійного фонду свідоцтво про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- 2) отримувати від страхувальника (роботодавця) підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі в письмовій формі;
- 3) вимагати від страхувальника (роботодавця) підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі в судовому порядку;
- 4) отримувати в органах Пенсійного фонду відомості, внесені до персональної облікової картки в системі персоналізованого обліку;

- 5) звертатися із заявою до територіального органу Пенсійного фонду про уточнення відомостей, внесених до персональної облікової картки;
- 6) обирати порядок виплати пенсії;
- 7) оскаржувати у встановленому законодавством порядку дії страхувальника (роботодавця), виконавчих органів Пенсійного фонду, їх посадових осіб та інших суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- 8) на отримання пенсійних виплат;
- 9) заключати та достроково розривати договір про добровільну участь.

Застрахована особа зобов'язана:

- 1) пред'являти свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на вимогу страхувальника (роботодавця), посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду;
- 2) надавати на вимогу страхувальника (роботодавця), територіального органу Пенсійного фонду документи, що засвідчують відомості, які мають бути занесені або містяться в її персональній обліковій картці в системі персоналізованого обліку;
- 3) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду про всі зміни трудової діяльності.

Що необхідно знати про персоналізований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування ?

Органи Пенсійного фонду ведуть облік усіх застрахованих осіб та персоналізований облік надходження страхових внесків, створюють та забезпечують функціонування єдиного автоматизованого банку відомостей про застрахованих осіб.

Для формування інформаційної бази системи персоналізованого обліку використовуються відомості, що надходять від:

- інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів;
- органів державної податкової служби;
- роботодавців;
- фізичних осіб;
- органів реєстрації актів громадянського стану;
- інших підприємств, установ, організацій та військових формувань.

Інформація з бази даних системи персоналізованого обліку, що ведеться в електронній формі, може надаватися за запитом страхувальників або застрахованих осіб у вигляді документа, що відповідає вимогам законодавства.

На кожну застраховану особу відкривається персональна облікова картка, в якій використовується **постійний ідентифікаційний номер** (код) Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів.

Відомості, що містяться в системі персоналізованого обліку, використовуються виконавчими органами Пенсійного фонду для:

- підтвердження участі застрахованої особи в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
 - обчислення страхових внесків;
 - визначення права застрахованої особи або членів її сім'ї на отримання пенсійних виплат;
 - визначення розміру, перерахунку та індексації пенсійних виплат;
- надання інформації застрахованій особі на її вимогу.

СТРАХОВИЙ СТАЖ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

Що необхідно знати про страховий стаж?

За новим законодавством, в Україні запроваджується пенсійне страхування. Замість “**трудового стажу**” вводиться термін “**страховий стаж**”. Для нової пенсійної системи важливо, скільки років особа працювала, за який період сплачувала страхові внески до Пенсійного фонду та з якої заробітної плати вони сплачувались. Ця система дає змогу встановити залежність розміру пенсій від сплачених страхових внесків.

Як зараховуватимуться до страхового стажу періоди до та після 1 січня 2004 року (тобто, набрання чинності новим законодавством)?

Трудовий стаж, набутий до впровадження нового Закону, буде зарахований як страховий на умовах законодавства, що діяло до 1 січня 2004 року.

Періоди роботи після набрання чинності Законом “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” зараховуються до страхового стажу за умови сплати страхових внесків.

Чи враховуватиметься до страхового стажу час догляду за дітьми, престарілими або інвалідами?

Час догляду за дітьми до досягнення 3-річного віку, за дитиною-інвалідом, інвалідом 1 групи, за престарілим, який потребує постійного стороннього догляду або досяг 80-річного віку, враховуватимуться до страхового стажу, якщо працездатні особи, які здійснюють догляд за зазначеними особами, отримують допомогу або компенсацію відповідно до законодавства.

Ці періоди враховуватимуться як періоди, за які сплачено страхові внески у сумі мінімального страхового внеску. Ці внески будуть здійснюватися за рахунок державного бюджету.

Як зараховуватиметься час строкової військової служби?

Час строкової військової служби так само враховуватиметься як період, за який сплачено страхові внески у повному розмірі у сумі мінімального страхового внеску. Ці внески будуть здійснюватися за рахунок державного бюджету.

Чи зараховуватиметься до страхового стажу час навчання у вищих навчальних закладах денної форми навчання?

Періоди навчання до 1 січня 2004 року зараховуватимуться до страхового стажу. Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” **не передбачено** зарахування до страхового стажу періодів навчання після 1 січня 2004 року. Проте Законом надається можливість укладання договору про добровільну участь у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування з органами Пенсійного фонду, за умовами якого за періоди навчання після 1 січня 2004 року сплачуватимуться страхові внески.

Як зараховуватимуться до страхового стажу періоди роботи в районах Крайньої Півночі колишнього СРСР за період до 1 січня 1991 року?

Періоди роботи до 1 січня 1991 року в районах Крайньої Півночі та місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі колишнього Союзу РСР, а також на острові Шпіцберген, зараховуються до страхового стажу в порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло до 1 січня 1991 року.

Чи зараховуватимуться до страхового стажу час професійної підготовки, перепідготовки та інше з відривом від виробництва?

Час професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації з відривом від виробництва за направленням підприємств, установ, організацій (без збереження заробітної плати та з отриманням стипендії) зараховуватиметься до страхового стажу.

Чи зараховується в стаж час догляду за престарілими батьками та дітьми-інвалідами?

Пунктом 14 ст. 11 Закону "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" визначено, що пенсійному страхуванню підлягають, зокрема, один із непрацюючих працездатних батьків (усиновителів), опікун, піклувальник, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом, а також непрацюючі працездатні особи, які здійснюють догляд за інвалідом I групи чи престарілим, що за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досяг 80-річного пенсійного віку (якщо такі непрацюючі працездатні особи отримують згідно із законодавством допомогу чи компенсацію).

Періоди трудової діяльності та інші періоди, що зараховуються до стажу роботи для призначення пенсії до набуття чинності згаданим вище законом, зараховуються до страхового стажу в порядку і на умовах, передбачених раніше діючим законодавством. До стажу роботи, який дає право на трудову пенсію, зараховується час догляду за інвалідом I групи або дитиною-інвалідом віком до 16 років, а також за пенсіонером, який за висновками медичного закладу потребує постійного стороннього догляду.

Час догляду за інвалідом I групи чи дитиною-інвалідом до 16 років, як і за пенсіонером, що за висновками медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, встановлюється на підставі акта обстеження фактичних обставин здійснення догляду та документів, які засвідчують перебування на інвалідності (для інвалідів I групи та дітей-інвалідів).

Акт обстеження фактичних обставин здійснення догляду складається місцевими органами Пенсійного фонду на підставі даних, отриманих від органів управління житловим фондом, сільських (селищних) рад, а також виходячи з опитування осіб, за якими здійснюється догляд, та їхніх сусідів тощо.

Документами, що підтверджують перебування на інвалідності, можуть бути виписки з акта МСЕК, медичні висновки, пенсійне посвідчення, посвідчення одержувача допомоги чи довідки органів праці й соціального захисту населення та ін.

Свідоцтво про народження, виписка з паспорта чи довідка органів управління житловим фондом є документами для підтвердження віку.

Громадянам, які доглядають за інвалідом I групи, а також за престарілою особою, яка досягла 80-річного віку, призначається компенсаційна виплата (виходячи з урядової постанови від 26.07.1996 р. №832 "Про підвищення розмірів державної допомоги окремим категоріям громадян").

Крім того, щомісячна грошова компенсація призначається фізичним особам, що надають соціальні послуги громадянам, які за висновками лікарів потребують постійного стороннього догляду (Порядок призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги, затверджений постановою Кабінету Міністрів від 29.04.2004 р. №558).

Така компенсація призначається і виплачується органом праці та соціального захисту населення за місцем проживання особи, якій надаються соціальні послуги, причому надавач має право на одержання (незалежно від чисельності обслуговуваних та видів і обсягів послуг) однієї компенсації.

Як зараховуватиметься страховий стаж для людини, яка стала інвалідом?

До страхового стажу для обчислення розміру пенсії за віком, із якого обчислюватиметься розмір пенсії по інвалідності, інваліду враховуватиметься, крім фактично набутого стажу, додатково час від дня визнання особи інвалідом до дня досягнення цією особою пенсійного віку.

Як зараховуватиметься страховий стаж при призначенні пенсії по втраті годувальника?

До страхового стажу для обчислення розміру пенсії у зв'язку з втратою годувальника враховуватиметься, крім фактично набутого стажу, додатково час від дня смерті годувальника до дня, коли годувальник досягнув би пенсійного віку.

Як саме обчислюють страховий стаж?

Страховий стаж обчислюється в місяцях. Неповний місяць роботи можна зарахувати як повний за умови, якщо сума сплачених за цей місяць страхових внесків є не меншою, ніж сума внеску, обчисленого із мінімальної заробітної плати.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків є меншою від мінімального страхового внеску, цей період також можна зарахувати до страхового стажу як повний місяць, але для цього треба здійснити відповідну доплату до суми страхових внесків таким чином, щоб загальна сума сплачених коштів за відповідний місяць була не меншою від мінімального страхового внеску. Якщо така доплата не була здійснена, страховий стаж враховується пропорційно сплаченому внеску.

Як обраховується страховий стаж для підприємців-”спрошенців”?

У законодавстві визначені окремі підходи до пенсійного страхування підприємців, що використовують спрощену систему оподаткування. Їх дохід для обчислення розміру пенсії визначається виходячи із суми сплаченого фіксованого податку, єдиного податку. Страховий стаж обчислюється з урахуванням суми надходжень до органів Пенсійного фонду України (враховуються повні місяці, якщо сума надходжень до органів Пенсійного фонду не менша, ніж мінімальний страховий внесок, та враховується відповідна кількість робочих днів залежно від суми надходжень до органів Пенсійного фонду, якщо ця сума менша мінімального страхового внеску).

Які установи і за якими даними будуть обчислювати страховий стаж?

Страховий стаж після 1 липня 2000 року обчислюватиметься органами Пенсійного фонду України за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а за періоди до 1 липня 2000 року – на підставі документів та в порядку, визначеному законодавством, що діяло до 1 січня 2004 року.

У якому розмірі сплачуються страхові внески?

Розмір страхових внесків до солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування складає: для роботодавців – 33,78% (у 2007 році), для застрахованих осіб, які отримують заробітну плату до 150 грн. – 1%, та які отримують заробітну плату понад 150 грн. – 2%.

Що таке “мінімальний страховий внесок”?

Для зарахування до страхового стажу в повному розмірі одного робочого місяця у період після 01.01.04 розмір внесків має бути не меншим, ніж внески, обчислені із мінімальної заробітної плати. Так, станом на вересень 2007 року мінімальний страховий внесок, зокрема, для осіб, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання, становить 148,28 грн. (440,00 – мінімальна заробітна плата x 33,7 % – мінімальний страховий внесок), а у жовтні 2007 року – 155,02 грн. (460,00 – мінімальна заробітна плата x 33,7 % – мінімальний страховий внесок). Якщо сума сплачених страхових внесків менша за мінімальний страховий внесок, страховий стаж враховується у пропорційно меншому розмірі.

Особам, які станом на 1 січня 2004 року вже мали трудовий стаж, цей період зараховується як страховий стаж, незалежно від суми сплачених внесків. Важливо також знати, що до страхового стажу також зараховується період, коли особа була на обліку в органах зайнятості як безробітна та отримувала допомогу по безробіттю.

Що таке коефіцієнт страхового стажу?

Коефіцієнт страхового стажу є складовою частиною формули обчислення пенсії. Він визначається за формулою:

$$K_c = \frac{C_m \times V_c}{100\% \times 12}, \text{ де}$$

C_m – сума місяців страхового стажу

V_c – визначена Законом величина оцінки одного року страхового стажу (у відсотках)

Для тих осіб, які беруть участь тільки у солідарній системі, величина оцінки одного року страхового стажу дорівнює 1%.

Коефіцієнт страхового стажу з урахуванням періодів до набрання чинності Законом не може перевищувати 0,75, а з урахуванням страхового стажу на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком №1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України, зайнятість на яких дає право на пенсію на пільгових умовах, – 0,85.

Для осіб, які в майбутньому братимуть участь як в солідарній, так і в обов'язковій накопичувальній системі, величина оцінки одного року трудового стажу дорівнює 0,8%.

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЇ

Як саме обраховується заробітна плата?

Заробіток для призначення всіх видів пенсій обчислюється за даними персоналізованого обліку за всі періоди страхового стажу з 01.07.2000 р. та період за будь-які 5 років підряд до цієї дати за вибором особи. Заробітна плата враховується в межах сум, які встановлені законодавством. Зокрема, сума заробітної плати (доходу) для обчислення розміру пенсії обмежується: з 01.07.1998 р. – 1000 грн., з 01.03.2001 р. – 1600 грн., з 01.05.2002 р. – 2200 грн., з 01.06.2003 р. – 2660 грн., з 01.01.2004 р. – 4100 грн., у 2006 році – враховується не вище десяти розмірів прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб, тобто застосовуються такі обмеження: з 01.01.2006 р. – 4830 грн., з 01.04.2006 р. – 4960 грн., з 01.10.2006 р. – 5050 грн., з 01.01.2007р. – 7875 грн., з 01.04.2007 – 8415грн., з 01.10.2007 – 8520грн.

У період до запровадження обмеження максимального розміру заробітної плати (доходу), з якої сплачувались страхові внески до соціальних фондів, враховується сума, що не перевищує 5,6 розміру середньої заробітної плати в Україні на день отримання зазначених сум.

Важливо знати: особа, що звернулася за пенсією, за певних умов може виключити до 60 місяців підряд із періоду, за який враховуватиметься заробітна плата для обчислення пенсії (наприклад, якщо у цей період особа отримувала дуже низьку або мінімальну зарплатню). Умовою виключення певного періоду є те, що він становить не більше ніж 10 відсотків тривалості страхового стажу. Тобто, якщо жінка має 30 років страхового стажу, вона має право виключити 36 місяців підряд “невигідного” заробітку. В усіх випадках період, за який враховується заробітна плата, не може бути меншим, ніж 60 календарних місяців підряд.

Для того, щоб визначити коефіцієнти заробітної плати, фактична заробітна плата у розрізі кожного місяця порівнюється із середньою заробітною платою по країні за кожен відповідний місяць.

Шляхом ділення суми заробітної плати особи за кожний місяць, який враховується при обчисленні пенсії, за поданий період на величину середньої заробітної плати в країні за відповідний місяць, будуть визначатися щомісячні коефіцієнти заробітку (починаючи з січня 2003 року, враховуються показники щомісячної середньої заробітної плати, яка склалася у платників внесків на пенсійне страхування).

Суму місячних коефіцієнтів за весь період, за який враховують заробітну плату, ділять на кількість місяців, за які розраховано такі коефіцієнти, та визначають, таким чином, середньоарифметичний коефіцієнт заробітної плати особи.

Середня заробітна плата в Україні (а з 01.01.2003 року – середньомісячна середня заробітна плата, що сформувалася у платників внесків на пенсійне страхування), що передусе року звернення за призначенням пенсії, множиться на коефіцієнт (середньоарифметичний) заробітної плати особи. Таким чином, визначається остаточна величина заробітної плати, з якої буде обчислено пенсію (Зп).

Якими документами підтверджується заробітна плата для призначення пенсії?

Довідка про заробітну плату (дохід) особи видається роботодавцем на підставі особових рахунків, платіжних відомостей та інших документів про нараховану та сплачену заробітну плату підприємством, установою чи організацією, де працював померлий годувальник або особа, яка звертається за пенсією.

Якщо такі підприємства, установи, організації ліквідовані або припинили своє існування з інших причин, то довідки про заробітну плату видаються правонаступником цих підприємств, установ чи організацій або державними архівними установами.

У випадках, коли архівні установи не мають можливості видати довідку за встановленою формою з розшифровкою виплачених сум за видами заробітку, вони можуть видавати довідки, що відповідають даним, наявним в архівних фондах, без додержання цієї форми.

Установлення заробітку для обчислення пенсії на підставі показань свідків не допускається. Виписка зі штатного розпису про посадовий оклад, профспілкові квитки, квитки партій та рухів, громадських об'єднань також не можуть служити документами, що засвідчують фактичний заробіток для обчислення розміру пенсії.

Які виплати (доходи) враховуються в заробітну плату застрахованої особи для обчислення пенсії?

Основне правило, яке застосовується для цього, – це сплата страхових внесків на виплачену суму заробітної плати, але з певними обмеженнями, які існували на той чи інший період часу.

Тобто, до заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії враховуються:

- 1) суми виплат (доходу), отримуваних застрахованою особою, з яких були фактично обчислені та сплачені страхові внески до Пенсійного фонду в межах встановленої законодавством максимальної величини заробітної плати (доходу), з якої сплачуються страхові внески;
- 2) суми виплат (доходу), отримуваних застрахованою особою до 1 січня 2004 року (тобто до набрання чинності новим пенсійним Законом), у межах сум, на які відповідно до законодавства, що діяло раніше, нараховувалися внески на державне соціальне страхування або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, а за періоди до запровадження обмеження максимального розміру заробітної плати (доходу), з якої сплачувалися зазначені внески (збір), – у межах сум, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, включалися до заробітної плати, з якої обчислювалася пенсія відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення", і не перевищують 5,6 розміру середньої заробітної плати в Україні на день отримання зазначених сум.

Для осіб, які у період до запровадження обмеження максимального розміру заробітної плати (доходу), з якої сплачувалися внески на державне соціальне страхування або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, отримували заробітну плату (дохід) за результатами роботи, термін виконання якої перевищував календарний місяць, до заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії враховуються суми виплат (доходу), які відповідно до законодавства, що діяло раніше, включалися і до заробітної плати, з якої обчислювалася пенсія відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення", і не перевищують 5,6 розміру середньої заробітної плати в Україні, у розрахунку на кожний місяць виконання роботи. Перелік таких осіб, а також порядок визначення для них заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії встановлюється Кабінетом Міністрів України. Це, як правило, стосується сезонних робіт, та робіт, які виконуються на цивільно-правових засадах.

суми заробітної плати (доходу), визначені виходячи із здійсненої застрахованою особою доплати при умові заключення угоди про добровільне пенсійне страхування.

ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ

Які умови призначення пенсії за віком?

Право на призначення пенсії за віком мають застраховані особи, які досягли пенсійного віку (чоловіки – 60 років, жінки – 55 років) та мають не менше 5 років страхового стажу.

Тимчасово, до прийняття відповідного закону для окремих категорій осіб, які користуються правом дострокового виходу на пенсію відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення", зберігається таке право і відповідно до нового Закону. Це пенсії за вислугу років, за списками №1 та 2, наукові пенсії, пенсії держслужбовцям, тощо.

Відстрочення виходу на пенсію за віком: коли та при яких умовах це можливо?

Якщо особа добровільно відкладає вихід на пенсію за віком на більш пізній термін і продовжує працювати, то розмір пенсії збільшується за відповідною шкалою. Відсоток збільшення розміру пенсії за віком коливається від 3% за один рік відстрочки виходу на пенсію до 85,32% за 10 років більш пізнього виходу на пенсію.

На цій таблиці наведені відсотки, на які може бути збільшена пенсія при відкладанні терміну призначення:

Кількість років відкладеного виходу на пенсію за віком	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Підвищення розміру пенсії на %	3.00	6.71	11.83	18.54	27.07	36.46	46.85	58.43	71.19	85.32

При цьому підвищення розміру пенсії за неповний рік страхового стажу не здійснюється.

Як розраховується розмір пенсії за віком?

Законом передбачено два варіанти обчислення розміру пенсії за віком, з яких особа може обрати найбільш вигідний для себе.

Перший варіант – за новою формулою, яка виглядає таким чином:

$$P = 3n \times K_s$$

P – розмір пенсії, у гривнях;

3n – осучаснений заробіток (дохід) застрахованої особи;

K_s – коефіцієнт страхового стажу застрахованої особи.

Другий варіант – за так званою "двоскладовою формулою".

У цьому випадку визначається розмір пенсії, який складається із двох частин:

- частина пенсії, яка припадає на період стажу до набрання чинності новим Законом;
- частина пенсії, яка припадає на період страхового стажу після набрання чинності новим Законом.

Перша частина пенсії (за стаж до 1 січня 2004 року) визначатиметься за нормами і правилами, які передбачені Законом України “Про пенсійне забезпечення”. При цьому частина розміру пенсії за віком, обчислена за раніше діючим законодавством, не може перевищувати максимальних розмірів пенсій, визначених законом для відповідних категорій пенсіонерів, та не може бути нижчою, ніж розмір трудової пенсії за віком з урахуванням цільової грошової допомоги на прожиття, що діяли на день набрання чинності Законом “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

Друга частина пенсії (страховий стаж після 1 січня 2004 року) обчислюватиметься за новою формулою, яка передбачена Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” з урахуванням величини заробітку, з якого сплачені страхові внески.

Частина пенсії, обчислена за період стажу до 1 січня 2004 року, буде проіндексована відповідно до законодавства про індексацію грошових доходів населення, а також підвищена на коефіцієнт, який враховує зростання реальної середньої заробітної плати в Україні, та підсумована з другою частиною пенсії, обчисленою за період страхового стажу після набрання чинності Законом.

Як визначається мінімальний розмір пенсії за віком?

Мінімальний розмір пенсії за віком за наявності страхового стажу для чоловіків – 25 років, для жінок – 20 років, встановлюється в розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

За кожний повний рік страхового стажу понад 25 років у чоловіків і 20 років у жінок пенсія за віком збільшується на 1 відсоток визначеного розміру пенсії, але не більше ніж мінімальний розмір пенсії за віком.

За наявності у застрахованих осіб страхового стажу меншої тривалості, ніж передбачено, мінімальна пенсія за віком визначається в розмірі, пропорційному наявному страховому стажу, виходячи із зазначеного мінімального розміру пенсії за віком.

За нормами статті 28 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” (в редакції закону з 12.01.2005 р.), мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 25, а у жінок – 20 років страхового стажу встановлюється у розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом, і становить: з 12.01.2005 р. – 332 грн.; з 01.01.2006 р. – 350 грн.; з 01.04.2006 р. – 359 грн.; з 01.10.2006 р. – 366 грн.; з 01.01.2007 р. – 380 грн.

Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2007 рік” встановлено, що для визначення мінімального розміру пенсії за віком, відповідно до абзацу першого частини першої статті 28 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, з 1 квітня та 1 жовтня 2007 року застосовується прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, збільшений на 1 відсоток.

Мінімальний розмір пенсії за віком, який застосовується для визначення розмірів пенсій, призначених згідно з Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” з 01.04.2007 р., становить 410 грн. 06 коп., а з 01.10.2007 р. – 415 грн. 11 коп.

Які документи потрібні для оформлення пенсії за віком?

Для оформлення пенсії за віком необхідно підготувати та подати такі документи:

- заяву про призначення пенсії;
- довідку податкової адміністрації про присвоєння ідентифікаційного номера;
- протокол-подання адміністрації підприємства, установи про призначення пенсії, у разі якщо робота продовжується на момент звернення за пенсією, та оригінал трудової книжки,

а якщо особа не працює – оригінал трудової книжки та її копія, а також інші документи, які підтверджують стаж роботи;

- паспорт (копія);
- документи, які підтверджують наявність середньої спеціальної чи вищої освіти (оригінал та копія диплому);
- свідоцтво про зміну прізвища, імені, по батькові (у разі, якщо така зміна відбулася);
- довідка про заробітну плату за будь-які 60 календарних місяців підряд страхового стажу до 1 липня 2000 року;
- довідка про заробітну плату після 1 липня 2000 року надається відділом персоналізованого обліку органу Пенсійного фонду;
- документи, які підтверджують особливий статус особи (учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, учасник війни, дитина війни і т.п.)

При наявності утриманців необхідно подати свідоцтва про народження та інші документи, які підтверджують факт утримання.

Як обчислюється розмір пенсії?

Для того щоб обрахувати розмір пенсії, необхідно зробити чотири кроки:

- 1) обчислюються коефіцієнти заробітної плати у розрізі кожного місяця періоду, за який подані відомості про заробітну плату, шляхом поділу місячної заробітної плати на середню заробітну плату в країні (а з 01.01.2003 року – середню заробітну плату, яка сформувалась у платників внесків на пенсійне страхування), див. додаток №1;
- 2) обчислюється заробітна плата шляхом множення середньої заробітної плати по країні (середньої заробітної плати, яка сформувалась у платників внесків на пенсійне страхування) за рік, що передує року звернення за призначенням пенсії;
- 3) коефіцієнт страхового стажу (1% за кожний рік страхового стажу);
- 4) визначається розмір пенсії шляхом множення величини заробітної плати (пункт 2) на коефіцієнт страхового стажу (пункт 3).

ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ

У яких випадках призначається пенсія по інвалідності?

Пенсії по інвалідності призначаються особі при настанні інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності за наявності на час настання інвалідності страхового стажу такої тривалості:

- до досягнення 23 років включно – 2 роки;
- від 24 років до досягнення особою 26 років включно – 3 роки;
- від 27 років до досягнення особою 31 року включно – 4 роки;
- для осіб 32 років і старших – 5 років.

Пенсії по інвалідності, залежно від групи інвалідності, визначаються у таких розмірах:

- інвалідам I групи – 100 % пенсії за віком;
- інвалідам II групи – 90 % пенсії за віком;
- інвалідам III групи – 50 % пенсії за віком.

Тобто, при обчисленні пенсії по інвалідності спочатку визначається розмір пенсії за віком. При цьому, до страхового стажу для обчислення розміру пенсії за віком, з якого обчислюється розмір пенсії по інвалідності, крім наявного страхового стажу, зараховується також на загальних підставах і період з дня встановлення інвалідності до досягнення застрахованою особою віку, передбаченого статтею 26 цього Закону.

З 24.11.2004 р. (набрання чинності Законом України “Про внесення зміни до статті 33 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”) непрацюючим інвалідам II і III груп за наявності у чоловіків 25, а у жінок – 20 років страхового стажу за їх вибором пенсія по інвалідності призначається в розмірі пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

Статтю 28 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” встановлено, що мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 25 років, а у жінок – 20 років страхового стажу встановлюється у розмірі прожиткового мінімуму, визначеного законом для осіб, які втратили працездатність.

За кожен повний рік страхового стажу понад 25 років чоловікам і 20 років жінкам, пенсія за віком збільшиться на 1 відсоток розміру пенсії, обчисленої відповідно до статті 27 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, але не більше ніж на 1 відсоток від прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

Осучаснення розмірів пенсій для пенсіонерів, у тому числі інвалідів, які після призначення пенсії продовжують працювати і пропрацювали не менш ніж 2 роки, здійснюється шляхом перерахунку пенсії із урахуванням страхового стажу та заробітної плати, набутих після призначення пенсії. Кожен наступний перерахунок пенсії проводиться не раніше як через 2 роки після попереднього перерахунку.

Інвалідам, нагородженим відповідними державними нагородами, встановлюється надбавка до пенсії відповідно до Закону України “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною” у розмірі від 20 до 40% розміру прожиткового мінімуму, визначеного для осіб, які втратили працездатність.

З 1 травня 2007 року підвищені гарантії щодо пенсійного забезпечення інвалідам війни виходячи із середньої заробітної плати в галузях економіки, а саме: згідно із постановою Кабінету Міністрів України від 03.05.07 № 684 “Про поліпшення матеріального забезпечення окремих категорій населення”, мінімальна пенсійна виплата (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, пенсій за особливі заслуги перед Україною, сум індексації та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством) з цієї дати встановлена інвалідам війни I групи у розмірі 100 %, II групи – 90 %, III групи – 80 % середньої заробітної плати в галузях економіки, що становить, відповідно, 1041,47 грн., 937,32 грн., 833,18 грн.

У разі відсутності права на пенсію, малозабезпеченим інвалідам призначається допомога відповідно до Закону України “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам”. Зазначена допомога призначається у таких розмірах: I група – 100%, II група – 80%, III група – 60% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Відповідно до цього Закону, інвалідам війни, малозабезпеченим інвалідам I групи та одиноким малозабезпеченим інвалідам II та III груп, які за висновком ЛКК потребують стороннього догляду, до пенсії призначається державна соціальна допомога на догляд у розмірі від 15% до 50% прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб.

Законом України “Про Державний бюджет України на 2007 рік” встановлено рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до Закону України “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам” для непрацездатних осіб – 170,5 гривні, інвалідів – 181,5 гривні.

Пенсія по інвалідності призначається на весь строк встановлення інвалідності. Інвалідам – чоловікам старше 60 років і жінкам старше 55 років пенсії призначаються довічно. Повторний огляд цих інвалідів органами МСЕК проводиться тільки за їх заявою.

У разі зміни групи інвалідності пенсія в новому розмірі виплачується з дня зміни групи інвалідності.

Як виплачується пенсія по інвалідності в разі зміни групи інвалідності або відновлення працездатності?

У разі зміни групи інвалідності пенсія в новому розмірі виплачується з дня зміни групи інвалідності.

Якщо особа визнана інвалідом нижчої групи, пенсія виплачується за попередньою групою до кінця місяця, в якому змінено групу інвалідності.

У разі визнання особи, яка пройшла повторний огляд, здоровою пенсія виплачується до кінця місяця, по який встановлено інвалідність.

У разі, якщо особа не з'явилася в органи медико-соціальної експертизи (МЦЕК) на повторний огляд у визначений для цього строк, виплата пенсії по інвалідності зупиняється з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому вона мала з'явитися на повторний огляд.

У разі, якщо строк повторного огляду медико-соціальної експертизи інвалідом пропущено з поважних причин або в разі визнання його знову інвалідом, виплата пенсії по інвалідності відновлюється з дня, з якого припинено виплату, до дня повторного огляду, але не більш як за три роки, якщо орган медико-соціальної експертизи визнає її за цей період інвалідом. При цьому якщо під час повторного огляду інваліда переведено на іншу групу інвалідності (вищу або нижчу), пенсія за зазначений період виплачується за попередньою групою інвалідності.

Якщо виплату пенсії інвалідові було припинено у зв'язку з відновленням здоров'я або якщо він не отримував пенсії внаслідок нез'явлення на повторний огляд без поважних причин, то в разі наступного визнання його інвалідом, виплата раніше призначеної пенсії поновлюється з дня встановлення інвалідності знову за умови, що після припинення виплати пенсії минуло не більше, ніж п'ять років. Якщо минуло більш ніж п'ять років, пенсія призначається знову на загальних підставах.

Органи медико-соціальної експертизи зобов'язані повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду в порядку, встановленому законодавством, про результати повторного огляду осіб, яким призначена пенсія по інвалідності, та про нез'явлення цих осіб на зазначений огляд.

ПЕНСІЯ ПО ВТРАТІ ГОДУВАЛЬНИКА

Які умови призначення пенсії по втраті годувальника?

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника призначаються непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, за наявності у годувальника страхового стажу, який був би необхідний йому для призначення пенсії по інвалідності.

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника призначаються у таких розмірах:

50% – пенсії за віком померлого годувальника на одного непрацездатного члена сім'ї;

100% – пенсії за віком померлого годувальника на двох та більше непрацездатних членів сім'ї.

Круглим сиротам пенсія призначається виходячи з розмірів пенсій за віком обох батьків.

Слід звернути увагу, що відповідно до статті 24 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", при обчисленні розміру пенсії за віком, з якої обчислюється розмір пенсії в разі втрати годувальника, до страхового стажу додатково зараховується період з дня смерті до дня, коли годувальник досяг би пенсійного віку (жінки – 55 чи чоловіки – 60 років).

Хто має право на призначення пенсії у разі втрати годувальника?

Відповідно до статті 36 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", пенсія у такому випадку призначається непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, за наявності в годувальника на день смерті страхового стажу, який був би необхідний йому для призначення пенсії по інвалідності (від 2-х до 5 років – залежно від віку по-

мерлого годувальника), а в разі смерті пенсіонера або осіб, які померли (загинули) в період проходження строкової військової служби – незалежно від тривалості страхового стажу.

При цьому дітям пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника.

Хто належить до непрацездатних членів сім'ї?

Непрацездатними членами сім'ї вважаються:

- чоловік (дружина), батько, мати, якщо вони є інвалідами або досягли пенсійного віку (чоловіки – 60 років, жінки – 55 років);
- діти (у тому числі діти, які народилися до спливу 10 місяців з дня смерті годувальника) померлого годувальника, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали інвалідами до досягнення 18 років.

Діти, які навчаються за денною формою навчання у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації та професійно-технічних навчальних закладах, мають право на пенсію в разі втрати годувальника – до закінчення такими дітьми навчальних закладів, але не довше, ніж до досягнення ними 23 років, та діти-сироти – до досягнення ними 23 років незалежно від того, навчаються вони чи ні.

Чоловік (дружина), а в разі їх відсутності – один з батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника незалежно від віку і працездатності, якщо він (вона) не працюють і зайняті доглядом за дитиною (дітьми) померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років.

За яких умов ці особи вважаються такими, що були на утриманні померлого годувальника?

У разі, якщо зазначені особи були на повному утриманні померлого годувальника чи одержували від померлого годувальника допомогу, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування, то вони вважаються такими, що були на утриманні померлого годувальника.

Чи мають право на пенсію в разі втрати годувальника усиновлені діти, пасинок і падчерка? Чи зберігається за таких обставин право на отримання пенсії за неповнолітніми дітьми в разі їхнього усиовлення?

Усиновлені діти мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми. Пасинок і падчерка також мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми, за умови, якщо вони не одержували аліментів від рідних батьків.

Неповнолітні діти, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, зберігають це право і в разі їхнього усиовлення.

А якщо дружина на момент смерті чоловіка була працездатна та не перебувала на його утриманні?

Батьки і чоловік (дружина) померлого, які не були на його утриманні, мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, якщо втратили джерело засобів до існування (факт втрати джерела засобів до існування підтверджується рішенням суду).

Положення закону, котрі стосуються сім'ї померлого, відповідно поширюються і на сім'ю особи, визнаної безвісти відсутньою або оголошеною померлою у встановленому законом порядку (судове рішення).

На який період призначається така пенсія?

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається на весь період, протягом якого член сім'ї померлого годувальника вважається непрацездатним, а членам сім'ї, які досягли пенсійного віку (жінки – 55 чи чоловіки 60 років) – довічно.

Зміна розміру пенсії або припинення її виплати членам сім'ї здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому склалася обставина, що спричинили зміну розміру або припинення виплати пенсії.

Згідно зі статтею 39 закону, на всіх членів сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, призначається одна спільна пенсія.

На вимогу члена сім'ї із загальної суми пенсії виділяється його частка, яка виплачується окремо.

Виділення частки пенсії проводиться з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому надійшла заява про виділення частки пенсії.

Які документи необхідні для призначення пенсії в зв'язку з втратою годувальника?

Першим документом для призначення пенсії в зв'язку з втратою годувальника є заява встановленого зразку, куди заносяться всі необхідні дані для призначення пенсії. Зразки цього документу необхідно взяти у територіальному органі пенсійного фонду.

Заява про призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника членам сімей осіб, які на час смерті перебували в трудових відносинах з підприємством, установою, організацією, подається до управління Пенсійного фонду у районах, містах і районах у містах через уповноважену посадову особу підприємства, установи, організації.

Заява про призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника членам сімей осіб, які на час смерті не перебували в трудових відносинах з підприємством, установою, організацією, подається заявником особисто або через представника, який діє на підставі виданої йому довіреності, посвідченої нотаріально безпосередньо до органу, що призначає пенсію, за місцем проживання (реєстрації) або законним представником відповідно до законодавства за місцем проживання (реєстрації) заявника.

У разі, якщо особа, якій призначається пенсія, є неповнолітньою або недеєдатною, заява подається батьками або опікунами (піклувальниками) за місцем їхнього проживання (реєстрації).

Важливо знати, що така процедура передбачена відповідним документом – Порядком подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій, згідно із Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України 25.11.2005 р. № 22-1 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 27 грудня 2005 р. за № 1566/11846.

На додаток до заяви про призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника подаються документи про страховий (трудоий) стаж померлого годувальника. Це, як правило, трудова книжка чи довідки про роботу, оформлені відповідним чином.

За період роботи, починаючи з 01.01.2004 р., відділ персоналізованого обліку органу, що призначає пенсію, додає довідку із бази даних системи персоналізованого обліку.

За період роботи до 01.01. 1991 р. на Крайній Півночі чи в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі колишнього Союзу РСР, а також на острові Шпіцберген надаються договори або інші документи, що підтверджують право працівника на пільги, передбачені для осіб, які працювали в районах Крайньої Півночі чи місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі.

Період здійснення фізичною особою підприємницької діяльності, у тому числі за спрощеною

системою оподаткування, з 01.07.2000 р. підтверджується даними персоналізованого обліку за інформацією відділу персоналізованого обліку органу Пенсійного фонду.

Довідка про заробітну плату особи за будь-які 60 календарних місяців роботи підряд до 01.07.2000 року, а починаючи з 01.07.2000 р. індивідуальні відомості про застраховану особу надаються відділом персоналізованого обліку.

Також надаються такі документи:

- довідка податкової адміністрації про присвоєння ідентифікаційного номера померлому годувальнику (подається у разі, якщо особа, яка звернулася із заявою про призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника, має такий документ);
- свідоцтво про народження або паспорт особи, якій призначається пенсія;
- довідка про склад сім'ї померлого годувальника та копії документів, що засвідчують родинні стосунки члена сім'ї з померлим годувальником;
- свідоцтво органу реєстрації актів громадянського стану (РАГС) про смерть годувальника або рішення суду про визнання його безвісти відсутнім;
- документи про вік померлого (у разі відсутності таких даних у свідоцтві про смерть чи рішенні суду про визнання годувальника безвісти відсутнім);
- довідки вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації чи професійно-технічних навчальних закладів про те, що дитина навчається за денною формою навчання;
- довідка про те, що чоловік (дружина), а в разі їхньої відсутності – один з батьків, дід, баба, брат чи сестра померлого годувальника незалежно від віку і працездатності, якщо він (вона) не працюють і зайняті доглядом за дитиною (дітьми) померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років;
- документи про місце проживання (реєстрації);
- документ про перебування членів сім'ї (крім дітей) на повному утриманні померлого годувальника чи одержання від померлого годувальника допомоги, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування;
- виписки з актів огляду в МСЕК дорослих членів сім'ї, яким право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника надається внаслідок їхньої інвалідності.

До заяви про призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника сім'ї військовослужбовця строкової служби додається документ, одержаний від військової частини або районного (міського) військового комісаріату чи іншої військової установи, що засвідчує дату та причину смерті військовослужбовця, або документ про визнання військовослужбовця безвісти відсутнім. Якщо смерть настала після звільнення з військової служби, подаються свідоцтво РАГС про смерть годувальника, довідка військового комісаріату про проходження військової служби із зазначенням дати призову, дати і підстав звільнення з військової служби та висновок МСЕК про те, що смерть військовослужбовця пов'язана з проходженням військової служби.

До заяви про призначення пенсії сім'ї померлого пенсіонера повинні бути додані вищезазначені документи.

Заробіток у такому випадку визначається за документами, що є в пенсійній справі померлого годувальника, або за поданими додатково документами відповідно до вимог нового пенсійного законодавства.

Якщо померлий пенсіонер мав право на перерахунок пенсії в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 42 закону, але не звернувся за таким перерахунком, то подаються відповідні документи про стаж роботи та про заробітну плату після призначення пенсії.

Особа, яка звертається за пенсією (незалежно від виду пенсії), повинна пред'явити паспорт (або інший документ, що засвідчує цю особу, місце її проживання (реєстрації) та вік).

Для неповнолітніх дітей, які ще не мають паспорта, документом, який засвідчує вік, є свідоцтво про народження.

До заяви:

- **опікуна (піклувальника)** додається копія рішення органу опіки та піклування про призначення опікуна (піклувальника) або відповідне рішення суду;
- **батьків-вихователів** додається угода про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу;
- **патронажного вихователя** додається копія договору про патронат.

Довідка про заробітну плату (дохід) особи видається на підставі особових рахунків, платіжних відомостей та інших документів про нараховану та сплачену заробітну плату підприємством, установою чи організацією, де працював померлий годувальник. Якщо такі підприємства, установи, організації ліквідовані або припинили своє існування з інших причин, то довідки про заробітну плату видаються правонаступником цих підприємств, установ чи організацій або державними архівними установами.

У випадках, коли архівні установи не мають можливості видати довідку за встановленою формою з розшифровкою випланих сум за видами заробітку, вони можуть видавати довідки, що відповідають даним, наявним в архівних фондах, без дотримання цієї форми.

Установлення заробітку для обчислення пенсії на підставі показань свідків не допускається. Виписка зі штатного розпису про посадовий оклад, профспілкові квитки, квитки партій та рухів, громадських об'єднань не можуть служити документами, що засвідчують фактичний заробіток для обчислення розміру пенсії.

За документ, що засвідчує факт перебування на утриманні померлого годувальника непрацездатних членів сім'ї, одержання від померлого годувальника допомоги, яка була для них постійним і основним джерелом засобів до існування, приймаються довідки уповноважених органів з місця проживання (реєстрації), у тому числі органів місцевого самоврядування. При відсутності зазначених документів й неможливості їх одержання такі факти можуть встановлюватись у судовому порядку.

Визнання особи інвалідом з дитинства або дитиною-інвалідом засвідчується випискою з акта огляду в МСЕК, медичним висновком установи охорони здоров'я, посвідченням одержувача допомоги, довідкою органу, що признає допомогу, про період призначення допомоги.

За документ, який засвідчує, що чоловік (дружина), а у разі їхньої відсутності — один з батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника, незалежно від віку і працездатності, зайняті доглядом за дитиною померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років, приймаються:

- довідки уповноважених органів з місця проживання (реєстрації), у тому числі органів місцевого самоврядування. При відсутності зазначеного документа й неможливості його одержання факт здійснення догляду може встановлюватись у судовому порядку;
 - довідка органу, що признає допомогу, про вид отриманої допомоги та період її одержання.
- За документ, який підтверджує, що особа не працює, приймаються: трудова книжка та довідка органів державної податкової служби довільної форми про те, що особа не перебуває на обліку в даному органі державної податкової служби як фізична особа — підприємець. При відсутності трудової книжки — довідка органів державної податкової служби довільної форми про те, що особа не перебуває на обліку в даному органі державної податкової служби як фізична особа — підприємець, та заява особи із зазначенням причини відсутності трудової книжки. До зазначених документів додається інформація відділу персоналізованого обліку.

За документ, що засвідчує місце проживання особи, приймаються: паспорт або довідка уповноважених органів з місця проживання (реєстрації), у тому числі органів місцевого самоврядування. Іноземні гро-

мадяни та особи без громадянства подають також копію посвідки на постійне проживання (реєстрації).

Документи, необхідні для призначення пенсії, можуть бути подані як в оригіналах, так і копіях, засвідчених у нотаріальному порядку або адміністрацією підприємства, установи, організації, що подає документи заявника для призначення пенсії, чи органом, що призначає пенсію.

Документи про стаж, вік та заробітну плату подаються тільки в оригіналах.

Не забудьте забрати корінець заяви про призначення пенсії, який оформляється представником територіального пенсійного фонду. Цей документ буде офіційним підтвердженням дати звернення за призначенням пенсії.

Чи обумовлені строки призначення пенсії в разі втрати годувальника?

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається з дня, що настає за днем смерті годувальника, якщо звернення за призначенням такого виду пенсії надійшло протягом 12 місяців з дня смерті годувальника.

На всіх членів сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, призначається одна, спільна пенсія. На вимогу члена сім'ї із загальної суми пенсії може виділятися його частка, яка виплачується окремо.

У разі звернення члена сім'ї із заявою про призначення або виділення йому частки пенсії, коли основний одержувач пенсії у зв'язку з втратою годувальника проживає в іншому населеному пункті (районі, місті), орган, що призначає пенсію, за місцем проживання такого члена сім'ї, одержавши відповідну заяву, направляє повідомлення до органу, що призначає пенсію, всім членам сім'ї або в якому зберігається пенсійна справа цієї сім'ї. До повідомлення додаються заява й документи, що засвідчують право на одержання пенсії члена сім'ї, який звернувся за часткою пенсії.

Якщо звернення за призначенням пенсії у зв'язку з втратою годувальника члена сім'ї, який проживає окремо, надійшло після винесення рішення про призначення пенсії решті членам сім'ї, то приймається нове рішення про призначення пенсії на всіх членів сім'ї та, у разі необхідності, здійснюється виділення частки пенсії члену сім'ї, який проживає окремо (з місяця, наступного за місяцем звернення).

Документи зазначеного члена сім'ї, що надійшли пізніше, додаються до пенсійної справи, а копія рішення про виділення частки пенсії надсилається органу, що призначає пенсію, за місцем його проживання (реєстрації) для оформлення на одержувача частки пенсії самостійної пенсійної справи.

У разі перерахунку пенсії копія відповідного рішення направляється до органу, який провадить виплату частки цієї пенсії. При припиненні виплати частки пенсії документи надсилаються до органу, у якому виплата пенсії продовжується.

ПІЛЬГОВІ ПЕНСІЇ ТА ПЕНСІЇ ЗА ВИСЛУГУ РОКІВ ПРАЦІВНИКАМ ОСВІТИ, ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Які вимоги до призначення пільгових пенсій та пенсій за вислугу років?

Важливо знати, що відповідно до вимог нового пенсійного законодавства, пенсійне забезпечення застрахованих осіб, які працювали або працюють на посадах, що дають право на призначення пільгових пенсій та пенсій за вислугу років, планується здійснювати згідно з окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні недержавні пенсійні фонди.

Оскільки ця норма ще не набрала чинності, право на пенсію зазначеним особам визначається Законом "Про пенсійне забезпечення".

Слід зважати на те, що положення Закону "Про пенсійне забезпечення" застосовують **ТІЛЬКИ** у частині визначення права на пенсію на пільгових умовах і за вислугу років. Роз-

рахунок розміру пенсії провадиться відповідно до вимог Закону “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

Яким документом регулюється визначення права на пенсію за вислугу років?

Постановою Кабінету Міністрів України від 04.11.1993 р. № 909 (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 26.09.2002 р. № 1436) затверджено Перелік закладів та установ освіти, охорони здоров’я та соціального захисту й посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років. Тому визначаючи право на вислугу років необхідно керуватись вказаним Переліком.

Які основні умови призначення пенсії за вислугу років?

Необхідною умовою для визначення права на зарахування до спеціального стажу певного періоду роботи є робота в закладах і на посадах, які дають право на пенсію за вислугу років.

У разі, якщо із записів трудової книжки неможливо зробити такий висновок, у рай- або міськуправління Пенсійного фонду додатково надають уточнюючу довідку закладу (установи). Також під час вирішення цього питання може бути розглянуто інші документи (Положення про заклад, структуру, штатні розписи тощо).

Пенсія за вислугу років призначається лише за умови залишення роботи, яка дає право на пенсію за вислугу років.

У разі, якщо пенсіонер, якому призначено пенсію за вислугу років, в подальшому влаштується на роботу, що дає право на цей вид пенсії, виплата пенсії призупиняється на весь час роботи.

При цьому звертаємо увагу на наступне: у разі, якщо в період одержання пенсії за вислугу років особа досягає пенсійного віку (жінка 55 років, чоловік – 60 років), їй рекомендовано звернутися до органів Пенсійного фонду України за місцем проживання із заявою про призначення пенсії за віком.

Тільки за таких умов після досягнення пенсійного віку можна працювати на посаді, яка дає право на пенсію за вислугу років. Сам факт досягнення пенсійного віку такого права не дає.

Як обраховується загальний страховий стаж та спеціальний стаж для пенсії за вислугу років?

Згідно із ст. 24 Закону, що набув чинності з 01.01.2004 р., страховий стаж – це період, протягом якого особа підлягає загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачено страхові внески в сумі, не меншій за мінімальний страховий внесок.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків є меншою за мінімальний страховий внесок, цей період зараховують до загального страхового стажу як повний місяць – за умови здійснення в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду, відповідної доплати до суми страхових внесків таким чином, аби загальна сума сплачених коштів за відповідний місяць була не меншою за мінімальний страховий внесок.

У разі, якщо зазначену доплату не було здійснено, до загального страхового стажу зараховують період, визначений за кожний місяць пропорційно сплаченим страховим внескам.

Однак, слід зазначити, що визначаючи право на пенсію за вислугу років, **спеціальний** стаж як до, так і після 01.01.2004 р., обчислюють за нормами Закону “Про пенсійне забезпечення” та постанови Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 р. № 637 – за даними трудової книжки, а в разі потреби – уточнюючих довідок.

Тобто, якщо, наприклад, вихователь дитячого садка після 1 січня 2004 р. щомісяця працює на 0,5 ставки й отримує заробітну плату в розмірі, меншому за визначену законодавством мінімальну заробітну плату, то до страхового стажу кожний місяць роботи після 01.01.2004 р. буде зараховано пропорційно сплаченим страховим внескам (якщо не здійснено доплату до мінімального), а до стажу роботи за спеціальністю, що дає право на призначення пенсії за вислугу років, буде зараховано як повний місяць роботи.

У якому віці призначаються пенсії за вислугу років працівникам освіти та охорони здоров'я?

Відповідно до п. "е" ст. 55 Закону "Про пенсійне забезпечення", право на пенсію за вислугу років мають працівники освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення за наявності не менше 25 років спеціального стажу роботи за переліком, що затверджує Кабінет Міністрів України незалежно від віку.

Як визначається право на пільгову пенсію за роботу у тяжких та шкідливих умовах праці (сп.№1 та сп.№2)?

Визначаючи право на пільгову пенсію за Списками №1 та №2, необхідно керуватись відповідним Переліком виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України. При цьому обов'язково враховуються результати атестації робочих місць.

Ще раз нагадуємо, що призначення дострокових пенсій особам, які працювали чи працюють в шкідливих та важких умовах праці (Список №1 і Список №2) зберігається за законодавством, що діяло до 01.01.2004 р. У майбутньому пенсійні виплати таким особам планується здійснювати через професійні та корпоративні недержавні пенсійні фонди.

Пільгове обчислення стажу за законодавством, що діяло раніше, зберігається стосовно періодів роботи до 1 січня 2004 р. А з 1 січня 2004 р. всі періоди страхового стажу враховуються в одинарному розмірі (1 рік роботи за 1 рік страхового стажу).

У якому віці призначаються пільгові пенсії за Списком №1 та Списком №2?

Пенсії за Списком №1 призначаються на 10 років раніше, тобто чоловікам у віці 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менш як 10 років на роботах із шкідливими умовами праці. Жінкам при досягненні 45 років при загальному стажі 15 років, з них не менш як 7 сім років і 6 місяців на роботах із шкідливими умовами праці.

Пенсії за Списком №2 призначаються на 5 років раніше, тобто чоловікам у віці 55 років при загальному стажу 25 років і при спеціальному стажі не менш як 12 з половиною років. Жінкам при досягненні 50 років при загальному стажі 20 років та спеціальному стажі 10 років.

Як здійснюється пенсійне забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи? На що треба звертати увагу?

Відповідно до статті 49 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", пенсії особам, віднесеним до категорій 1, 2, 3, 4, встановлюються у вигляді державної пенсії та додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, яка призначається після виникнення права на державну пенсію.

Державні пенсії особам, віднесеним до категорії 1, – пенсія по інвалідності внаслідок Чорнобильської катастрофи та пенсія у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи – призначаються відповідно до статті 54 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", якою передбачено, що ці пенсії можуть призначатися за бажанням громадянина із заробітку, одержаного за роботу в зоні відчуження в 1986-1990 роках, у розмірі відшкодування фактичних збитків, який визначається згідно з законодавством (встановлюється уповноваженою медичною комісією).

У всіх випадках, відповідно до цієї статті, розміри пенсій для інвалідів, щодо яких встановлено зв'язок з Чорнобильською катастрофою, не можуть бути нижчими: по I групі інвалідності – 10 мінімальних пенсій за віком; по II групі інвалідності – 8 мінімальних пенсій за віком; по III групі інвалідності – 6 мінімальних пенсій за віком.

Статтю 17 Закону України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії” встановлено основні державні соціальні гарантії та порядок визначення їх розмірів. Згідно з цією статтею, до числа основних державних соціальних гарантії включається, зокрема, показник **“мінімальний розмір пенсії за віком”**. При цьому зазначено, що основні державні соціальні гарантії, які є основним джерелом існування, **не можуть бути нижчими від прожиткового мінімуму, встановленого законом**.

Пенсія особам, віднесеним до категорій 2, 3 та 4, призначається та обчислюється відповідно до **Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”** з урахуванням пільг зі зменшення пенсійного віку, встановленого для одержання державних пенсій, та з обчислення середньомісячного заробітку для обрахунку розміру пенсії (статті 55 та 57 Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”).

Мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 25, а у жінок – 20 років страхового стажу визначається відповідно до статті 28 **Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”**, встановлюється у розмірі **прожиткового мінімуму** для осіб, які втратили працездатність (встановленого законом), і застосовується виключно для визначення розмірів пенсій, призначених виключно за цим Законом. Тобто, мінімальний розмір пенсії за віком, для осіб, яким пенсія призначається за цим Законом, не може бути нижчим розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, встановленого законами про Державний бюджет України на відповідний рік. Отже, **соціальна гарантія – мінімальний розмір пенсії за віком – виконується, як це передбачено статтею 17 Закону України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”**.

З 01.03.96 мінімальну пенсію за віком постановою Верховної Ради України від 20.02.96 №49/96-ВР “Про порядок введення в дію статей 10, 33, 34 Закону України “Про оплату праці” та встановлення мінімального розміру пенсії за віком” було встановлено у розмірі 1 млн 500 тис. карбованців (що сьогодні становить 15 гривень відповідно до Указу Президента України від 25.08.96 № 762/96 “Про грошову реформу в Україні”).

З 01.08.96 відповідно до пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України від 26.07.96 №836 “Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, виплати, передбачені Законом України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, що ґрунтуються на мінімальному розмірі пенсії за віком, мали також провадитися виходячи з суми 1500 тис. карбованців.

Постановою Кабінету Міністрів України від 03.01.02 № 1 “Про підвищення розмірів пенсій та інших соціальних виплат окремим категоріям пенсіонерів, фінансування яких здійснюється **за рахунок коштів державного бюджету**”, установлено, що **виходячи з розміру 19 грн. 91 коп. провадиться розрахунок** пенсії, призначеної відповідно до частини четвертої статті 54 Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”; додаткової пенсії, передбаченої цим Законом (для осіб, віднесених до категорій 1, 2, 3 та 4), під час призначення та перерахунку пенсій за цим Законом, за законами України “Про пенсійне забезпечення” та “Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб”.

Пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.05 № 1293 “Про збільшення розмірів пенсії деяким категоріям громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, з 01.01.06 встановлено мінімальні розміри пенсії, передбачені частиною четвертою статті 54 Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”.

Ці розміри не можуть бути нижчими:

– для інвалідів з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, щодо яких встановлено причинний зв’язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою:

- I групи – 540 гривень;
- II групи – 500 гривень;
- III групи – 467 гривень;
- для інших інвалідів, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою:
 - I групи – 440 гривень;
 - II групи – 400 гривень;
 - III групи – 370 гривень.

Законом України від 05.10.06 № 231-V “Про внесення змін до Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, крім іншого, було доповнено частиною третьою статтю 67 Закону (набрала чинності з 31.10.06 року), якою передбачено, що у разі збільшення розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, підвищуються розміри:

- пенсії, визначеної відповідно до статті 54 Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”;
 - додаткової пенсії за шкodu, заподіяну здоров'ю, особам, віднесеним до категорії 1, 2, 3 та 4;
 - щомісячної компенсації сім'ям за втрату годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи.
- Одночасно, відповідно до статті 67 Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, якою передбачено здійснювати перерахунок пенсії з дня встановлення нового розміру прожиткового мінімуму, починаючи з 2007 року виплати, передбачені частиною третьою цієї статті, підвищуватимуться щорічно відповідно до зростання прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

ПРОЦЕДУРИ ЗВЕРНЕННЯ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ, ПЕРЕРАХУНКОМ ПЕНСІЇ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОГО СТАТУСУ

Куди необхідно звертатись за призначенням та перерахунком пенсії?

1. Заява про призначення пенсії працюючим громадянам і членам їх сімей (у зв'язку з втратою годувальника) подається працівником (членом його сім'ї у зв'язку з втратою годувальника) до управління Пенсійного фонду України у районах і містах. Якщо на підприємстві, в установі, організації визначена уповноважена особа, то ця особа оформляє та подає документи до територіальних органів Пенсійного фонду за місцем знаходження підприємства (установи, організації).
2. Заява про призначення пенсії непрацюючим громадянам і членам їх сімей подається заявником особисто безпосередньо до органу, що призначає пенсію, за місцем проживання (реєстрації).

У разі, якщо особа, якій призначається пенсія, є неповнолітньою або неієздатною, заява подається батьками або опікунами (піклувальниками) за місцем їх проживання (реєстрації).

3. Заява про переведення з одного виду пенсії на інший, про перерахунок пенсії подається до органу, що призначає пенсію, заявником за місцем проживання (реєстрації).

Звернення за призначенням пенсії може здійснюватися в будь-який час після виникнення права на пенсію, але не раніше, ніж за місяць до досягнення пенсійного віку.

Пенсії за віком і по інвалідності призначаються незалежно від того, припинена робота на час звернення за пенсією чи продовжується.

4. Днем звернення за пенсією вважається день приймання органом, що призначає пенсію, заяви про призначення, перерахунок, відновлення або переведення з одного виду пенсії на інший. Якщо заява пересилається поштою (крім випадків призначення (поновлення) пенсії), днем звернення за пенсією вважається дата, що зазначена на поштовому штемпелі місця відправлення заяви.

У разі, якщо до заяви про призначення, відновлення пенсії додані не всі необхідні документи, орган, що призначає пенсію, письмово повідомляє заявника про те, які документи необхідно подати додатково, про що в заяві про призначення пенсії робиться відповідний запис. Якщо вони будуть подані не пізніше трьох місяців із дня повідомлення про необхідність подання додаткових документів, то днем звернення за пенсією вважається день приймання заяви про призначення пенсії або дата, зазначена на поштовому штемпелі місця відправлення заяви.

Якщо документи, які необхідно подати додатково, протягом трьох місяців не подані, пенсія за згодою особи призначається, відновлюється за наявними документами.

Днем звернення за перерахунком пенсії, переведенням з одного виду пенсії на інший вважається день приймання органом, що призначає пенсію, заяви з **усіма необхідними документами**.

5. Особам, які одержують пенсію, призначену органами Пенсійного фонду за іншими законами, пенсія призначається з дня звернення.

Органи пенсійного фонду нараховують пенсію з дня настання пенсійного віку чи з дня подачі заяви?

Пенсія за віком призначається з дня звернення. Проте у тих випадках, коли звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня досягнення особою пенсійного віку, пенсія призначається з дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку. Тобто на оформлення пенсії надається три місяці. Наприклад, жінці виповнилося 55 років 12 серпня 2007 року, заяву про призначення пенсії з усіма необхідними документами вона подала 31 жовтня поточного року, відповідно, пенсія їй призначатиметься з 13 серпня, тобто з дня, що настає за датою народження.

Днем звернення за пенсією вважається день приймання територіальним органом Пенсійного фонду України заяви про призначення пенсії.

Якщо заява пересилається поштою, днем звернення за пенсією вважається дата, що зазначена на поштовому штемпелі місця відправлення заяви.

Зазначений тримісячний термін може бути додатково продовжений на 3 місяці. Так, у разі, якщо до заяви про призначення пенсії додані не всі необхідні документи, орган Пенсійного фонду письмово повідомляє заявника про те, які документи необхідно подати додатково, про що в заяві про призначення пенсії робиться відповідний запис. Якщо вони будуть подані не пізніше трьох місяців із дня повідомлення про необхідність подання додаткових документів, то днем звернення за пенсією вважається день приймання заяви про призначення пенсії або дата, зазначена на поштовому штемпелі місця відправлення заяви. Тобто, у нашому прикладі якщо заявниця 31 жовтня подала не всі документи, необхідні для призначення пенсії, то вона може їх додатково донести у наступний тримісячний термін і пенсія їй буде призначена з 13 серпня.

Якщо документи, які необхідно подати додатково, протягом трьох місяців не подані, пенсія за згодою особи призначається за наявними документами. У подальшому при надходженні додаткових документів пенсія перераховується зі строків, передбачених пунктом четвертим статті 45 закону, а саме: з першого числа місяця, в якому пенсіонер звернувся за перерахунком пенсії, якщо відповідну заяву з усіма необхідними документами подано ним до 15 числа включно, і з першого числа наступного місяця, якщо заяву з усіма необхідними документами подано ним після 15 числа.

Коли ж саме та як трудова пенсія підвищується працюючим і непрацюючим пенсіонерам?

Підвищення раніше призначених пенсій здійснюється за двома показниками:

- 1) індексація пенсії, яка здійснюється у разі, коли величина індексу споживчих цін перевищила поріг індексації, який встановлюється в розмірі 101 відсотка;

- 2) з 1 березня кожного року не менш ніж на 20 відсотків темпів зростання середньої заробітної плати по країні за попередній рік. Це підвищення стосується пенсіонерів незалежно від того працюють вони чи ні.

Конкретна величина підвищення пенсії з урахуванням темпу зростання середньої заробітної плати в Україні визначається Кабінетом Міністрів у межах бюджету Пенсійного фонду.

У 2007 році вперше застосовується коефіцієнт підвищення пенсій, що перевищує мінімальний, а саме: у поточному році пенсії, призначені до 2005 року (тобто обчислені з урахуванням показника середньої заробітної плати в галузях економіки за 2002-2003 роки), збільшуються на 28,03 відсотка, що відповідає 96 відсоткам темпів зростання заробітної плати в галузях економіки у 2006 році порівняно з 2005 роком, а ті, які призначені у 2005 і 2006 роках (тобто обчислені з урахуванням показника середньої заробітної плати за 2004-2005 роки), – на 20 відсотків, що відповідає 68 відсоткам темпів зростання зарплати.

Підвищення пенсії у 2007 році застосовується до всіх трудових пенсій, у тому числі призначених у мінімальних розмірах, тобто для майже 13 млн. (або майже 100 відсотків) пенсіонерів (в попередні роки таке підвищення здійснювалося на мінімально можливий коефіцієнт, який дорівнював 20 відсоткам темпів зростання середньої зарплати, і стосувалося лише близько 1 млн. (або 7,7 відсотка) пенсіонерів).

Але при цьому звертаємо увагу, що при підвищенні пенсії враховується коефіцієнт підвищення пенсійної виплати у 2006 році, тому якщо пенсія у 2006 році була підвищена на коефіцієнт більший ніж 1,2803 (або 1,20), то така пенсія у 2007 році підвищенню не підлягає.

Щодо підвищення пенсій працюючим пенсіонерам,, які після призначення пенсії продовжують працювати і мають після призначення (попереднього перерахунку) пенсії не менше 24 місяців страхового стажу, здійснюється перерахунок пенсії із урахуванням страхового стажу та заробітної плати, набутих після призначення пенсії (попереднього перерахунку) пенсії.

Які необхідні документи для того щоб підтвердити той чи інший статус? (факт утримання, статус ветерана, реабілітованого тощо)

1. За документ, що засвідчує **факт перебування на утриманні померлого годувальника** непрацездатних членів сім'ї, одержання від померлого годувальника допомоги, яка була для них постійним і основним джерелом засобів до існування, приймаються довідки уповноважених органів з місця проживання (реєстрації), у тому числі органів місцевого самоврядування. При відсутності зазначених документів й неможливості їх одержання такі факти можуть встановлюватись у судовому порядку.
2. За документ, який засвідчує, що особі встановлено **статус ветерана війни**, особи, на яку поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", та особи, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною, приймаються завірені в установленому порядку копії посвідчень: учасника війни; учасника бойових дій; інваліда війни; особи, на яку поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"; документи, що підтверджують наявність заслуг, передбачених статтею 11 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту". Підтвердженням можуть бути також документи, визначені Переліком документів, на підставі одного з яких надаються пільги, передбачені Законом України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" (додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.94 N 94).
3. За документ, який засвідчує, що **особа визнана реабілітованим**, приймається завірена в установленому порядку копія посвідчення реабілітованого. Для осіб, реабілітованих згідно із статтею 3 Закону України "Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні", приймають-

ся довідки органів внутрішніх справ, видані на підставі наявних у них відповідних документів (постанови про вислання, особистих справ на виселених осіб тощо), а за відсутності таких документів – довідки районних комісій з поновлення прав реабілітованих, видані на підставі встановленого факту виселення.

4. За документ, який засвідчує, що особі надано **статус особи, яка проживає, працює (навчається) на території населеного пункту, якому надано статус гірського**, приймається копія відповідного посвідчення встановленого зразка або довідка органу місцевого самоврядування (органу виконавчої влади).
5. За документ, що підтверджує **статус почесного донора України і СРСР**, приймається завірена в установленому порядку копія посвідчення “Почесний донор України”, “Почесний донор СРСР”.
6. За документ, що **засвідчує родинні стосунки**, приймаються паспорт, свідоцтво про народження, свідоцтво про шлюб, довідки про склад сім’ї, а також рішення суду (у випадку коли це необхідно).
7. При призначенні **пенсій жінкам, які народили п’ятеро або більше дітей і виховали їх до восьмирічного віку (чотирнадцятирічного)**, з 01.01.2006 – шестирічного (чотирнадцятирічного) віку, матерям інвалідів з дитинства, які виховали їх до цього віку, а також, у разі відсутності матері або за її згодою, чоловікам, які здійснювали виховання п’ятьох або більше дітей чи дитини-інваліда, факт народження дитини встановлюється на підставі свідоцтва про народження, а її виховання до зазначеного віку – на підставі свідоцтва про народження чи паспорта дитини. У разі смерті дитини подається свідоцтво про смерть.
8. Визнання особи **інвалідом з дитинства або дитиною-інвалідом** засвідчується випискою з акта огляду в МСЕК, медичним висновком установи охорони здоров’я, посвідченням одержувача допомоги, довідкою органу, що призначає допомогу, про період призначення допомоги.
9. За документ, який засвідчує, що чоловік (дружина), а у разі їх відсутності – один з батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника, незалежно від віку і працездатності, **зайняті доглядом за дитиною померлого годувальника** до досягнення нею (ними) 8 років, приймаються:
 - а) довідки уповноважених органів з місця проживання (реєстрації), у тому числі органів місцевого самоврядування. При відсутності зазначеного документа й неможливості його одержання факт здійснення догляду може встановлюватись у судовому порядку;
 - б) довідка органу, що призначає допомогу, про вид отриманої допомоги та період її одержання.
10. За документ, який засвідчує, що **особа є ліліпутом чи диспропорційним карликом**, приймається довідка МСЕК.
11. За документ, який підтверджує, що **особа не працює**, приймаються: трудова книжка та довідка органів державної податкової служби довільної форми про те, що особа не перебуває на обліку у даному органі державної податкової служби як фізична особа – підприємець. При відсутності трудової книжки – довідка органів державної податкової служби довільної форми про те, що особа не перебуває на обліку у даному органі державної податкової служби як фізична особа – підприємець, та заява особи із зазначенням причини відсутності трудової книжки. До зазначених документів додається інформація відділу персоналізованого обліку.
12. За документ, що засвідчує **місце проживання особи**, приймаються: паспорт або довідка уповноважених органів з місця проживання (реєстрації), у тому числі органів місцевого самоврядування. Іноземні громадяни та особи без громадянства подають також копію посвідки на постійне проживання (реєстрації).

Документи, необхідні для призначення пенсії, можуть бути подані як в оригіналах, так і копіях, засвідчених у нотаріальному порядку або адміністрацією підприємства, установи, організації, що подає документи заявника для призначення пенсії, чи органом, що призначає пенсію.

Однак, документи про стаж, вік та заробітну плату подаються тільки в оригіналах.

У разі, якщо підтвердженням страхового стажу є трудова книжка, подається копія з неї, засвідчена адміністрацією підприємства, установи, організації за місцем останньої роботи або органом, що призначає пенсію.

Скільки років потрібно пропрацювати, щоб отримати статус “Ветеран праці”?

Згідно зі статтею 6 Закону України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”, ветеранами праці визнаються громадяни, які працювали на підприємствах, в установах, організаціях, об’єднаннях громадян, фізичних осіб, мають стаж роботи 40 років – для чоловіків і 35 років – для жінок та вийшли на пенсію.

Ветеранами праці визнаються також:

а) громадяни, яким призначені пенсії на пільгових умовах:

за **Списком №1** виробництв, робіт, професій, посад і показників на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, зайнятість в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах – за наявності стажу роботи у жінок – 25 років і у чоловіків – 30 років (до зазначеного списку військовослужбовці не включені);

за **Списком №2** виробництв, робіт, професій, посад і показників зі шкідливими та важкими умовами праці, зайнятість в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах: за наявності стажу роботи у жінок – 30 років і у чоловіків – 35 років (до зазначеного списку військовослужбовці не включені);

відповідно до пунктів “в”-“з” статті 13 та статті 52 Закону України “Про пенсійне забезпечення”: за наявності стажу роботи у жінок – 30 років і у чоловіків – 35 років;

відповідно до частини першої статті 18 Закону України “Про пенсійне забезпечення”: за наявності стажу роботи у жінок – 25 років і у чоловіків – 30 років.

Згідно з пунктами “в”-“з” статті 13 Закону України “Про пенсійне забезпечення” на пільгових умовах мають право на пенсію трактористи-машиністи; жінки, які працюють трактористами-машиністами; жінки, які працюють доярками (операторами машинного доїння), свинарками-операторами;

жінки, зайняті протягом повного сезону на вирощуванні, збиранні та післязбиральній обробці тютюну; робітниця текстильного виробництва; жінки, які працюють у сільськогосподарському виробництві та виховали п’ятеро і більше дітей; водії міського пасажирського транспорту (автобусів, тролейбусів, трамваїв) і великогазових автомобілів, зайнятих у технологічному процесі важких та шкідливих виробництв.

ВИПЛАТА ПЕНСІЇ

Що необхідно знати про виплату призначеної пенсії?

Нарахована пенсія виплачується щомісяця у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України.

Пенсія виплачується у два способи – через поштове відділення, або через банківські установи.

Для того щоб пенсію отримувати через банківську установу, необхідно подати заяву відповідно до зразку до територіального відділення пенсійного фонду та відкрити рахунок у банку.

Пенсія може виплачуватися за довіреністю, порядок оформлення і строк дії якої визначаються законом. Виплата пенсії за довіреністю здійснюється протягом усього періоду дії довіреності за умови повного виконання пенсіонером заяви про виплату пенсії за довіреністю через кожний рік дії такої довіреності.

Під час перебування пенсіонера в місцях позбавлення волі виплата призначеної йому пенсії здійснюється на загальних підставах у порядку, встановленому законодавством.

Як виплачуються пенсії працюючим пенсіонерам?

Пенсії працюючим пенсіонерам виплачуються у повному обсязі без врахування заробітної плати, крім випадків, коли особі призначена дострокова пенсія за Законом України “Про зайнятість населення”. Якщо пенсія призначена за вказаним Законом, то у такому випадку виплата пенсії працюючому пенсіонеру не виплачується.

А як виплачується пенсія за минулий час?

Слід зауважити, що нараховані суми пенсії, на виплату яких пенсіонер мав право, але не отримав своєчасно з власної вини, виплачуються за минулий час, але не більше ніж за **три** роки до дня звернення за отриманням пенсії. У цьому разі частина суми неотриманої пенсії, але не більш як за 12 місяців, виплачується одночасно, а решта суми виплачується щомісяця рівними частинами, що не перевищують місячного розміру пенсії.

При цьому нараховані суми пенсії, не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрачаної частини доходів.

А як виплачується пенсія особам, які перебувають на повному державному утриманні?

Якщо пенсіонер перебуває на повному державному утриманні у відповідній установі (будинок - інтернат або ін. заклад), йому виплачується 25 відсотків призначеної пенсії.

У випадках, якщо розмір його пенсії перевищує вартість утримання, виплачується різниця між пенсією і вартістю утримання, але не менш ніж 25 відсотків призначеної пенсії.

Якщо у пенсіонера, який перебуває у відповідній установі (закладі) на повному державному утриманні, є непрацездатні члени сім'ї, які перебувають на його утриманні, пенсія виплачується в такому порядку: 25 відсотків пенсії – самому пенсіонерові, а інша частина пенсії, але не більш як 50 відсотків призначеного розміру пенсії – зазначеним членам сім'ї.

Дітям-сиротам за період перебування на повному державному утриманні пенсія у зв'язку з втратою годувальника виплачується в повному розмірі та перераховується на їхні особисті рахунки у банку.

Іншим дітям, які перебувають на повному державному утриманні, виплачується 50 відсотків призначеної пенсії у зв'язку з втратою годувальника та перераховується на їхні особисті рахунки у банку. При цьому частина пенсії, що залишилася після виплати суми пенсії у зв'язку з втратою годувальника, перераховується на банківський рахунок установи, де ця дитина перебуває на повному державному утриманні, і спрямовується виключно на поліпшення умов проживання дітей у цих установах.

А якщо був встановлений факт надміру виплачених сум пенсій, то як відбувається відрахування з пенсій?

Суми пенсій, виплачені надміру внаслідок зловживань з боку пенсіонера або подання страховальником недостовірних даних, можуть бути повернуті пенсіонером добровільно або стягуються на підставі рішень територіальних органів Пенсійного фонду чи в судовому порядку.

Відрахування з пенсії провадиться в установленому законом порядку на підставі судових рішень, ухвал, постанов і вироків (щодо майнових стягнень), виконавчих написів нотаріусів та інших рішень і постанов, виконання яких відповідно до закону провадиться в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Розмір відрахування з пенсії обчислюється з суми, що належить пенсіонерові до виплати.

Слід пам'ятати, що з пенсії може бути відраховано не більш як 50 відсотків її розміру: на утримання членів сім'ї (аліменти), на відшкодування збитків від розкрадання майна підприємств і організацій, на відшкодування пенсіонером шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням

здоров'я, а також у зв'язку зі смертю потерпілого, на повернення переплачених сум заробітної плати в передбачених законом випадках.

З усіх інших видів стягнень може бути відраховано не більш як 20 відсотків пенсії.

Як припиняється та поновлюється виплата пенсії?

Виплата пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду припиняється у випадках:

- 1) якщо пенсія призначена на підставі документів, що містять недостовірні відомості;
- 2) на весь час проживання пенсіонера за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- 3) у разі смерті пенсіонера;
- 4) у разі неотримання призначеної пенсії протягом 6 місяців підряд;
- 5) в інших випадках, передбачених законом.

Поновлення виплати пенсії здійснюється за рішенням територіального органу Пенсійного фонду протягом 10 днів після з'ясування обставин та наявності умов для відновлення її виплати.

А якщо пенсіонер виїздить за кордон, то як тоді виплачується пенсія?

У разі виїзду пенсіонера на постійне місце проживання за кордон, пенсія, призначена в Україні, виплачується за шість місяців наперед перед від'їздом, рахуючи з місяця, що настає за місяцем зняття з обліку за місцем постійного проживання. Під час перебування за кордоном пенсія виплачується в тому разі, якщо це передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Тобто завжди необхідно цікавитись, чи країна, в яку виїжджає пенсіонер, перебуває в відповідних договірних стосунках з Україною.

Як виплачується недоотримана пенсія у зв'язку зі смертю пенсіонера?

Сума пенсії, що належала пенсіонерові і залишилася недоотриманою у зв'язку з його смертю, не включається до складу спадщини і виплачується – по місяць смерті включно непрацездатним членам сім'ї, які перебували на його утриманні. Батькам, чоловіку (дружині), а також членам сім'ї, які проживали разом з пенсіонером на день його смерті, сума недоотриманої пенсії виплачується незалежно від того, чи належать вони до кола непрацездатних членів сім'ї, зазначених у частині другій статті 36 Закону, та від перебування на його утриманні. У разі звернення кількох членів сім'ї померлого пенсіонера належна їм сума пенсії ділиться між ними порівну.

Слід пам'ятати, що зазначена сума пенсії виплачується, якщо звернення за нею надійшло не пізніше 12 місяців після смерті пенсіонера.

Як виплачується допомога на поховання пенсіонера?

У разі смерті пенсіонера особам, які здійснили його поховання, виплачується допомога на поховання пенсіонера в розмірі двомісячної пенсії, яку отримував пенсіонер на момент смерті. Для того щоб отримати цю допомогу, необхідно звернутись із відповідною заявою до територіального відділення пенсійного фонду, додавши копію свідоцтва про смерть пенсіонера та документи про поховання.

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

25 років працювала лікарем-педіатром у селі. У 2006 р. вийшла на пенсію за вислугу років. Через чотири місяці повернулася на ту саму роботу. Чи буде виплачуватись пенсія за вислугу років?

Пенсія за вислугу років оформлюється за умови, що особа залишає роботу, яка дає право на оформлення цієї пенсії. Отже, працювати на лікарських посадах та на посадах середнього медичного персоналу після оформлення пенсії за вислугу років такі особи не мають права.

Слід звернути увагу, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.11.93 р. №909 "Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років" (зі змінами та доповненнями, внесеними постановою від 26.09.2002 р. №1436) право на пенсію за вислугу років мають лікарі, провізори, середній медичний та фармацевтичний персонал закладів охорони здоров'я за наявності спеціального стажу роботи в цих закладах не менш як 25 років.

Працювала в сільському господарстві трактористом і дояркою. Чи маю право на пільгову пенсію?

Згідно із ст.13 Закону "Про пенсійне забезпечення" право на пенсію на пільгових умовах мають жінки, які працюють трактористами-машиністами, машиністами будівельних, шляхових і вантажно-розвантажувальних машин після досягнення 50 років і за загального стажу роботи не менш як 20 років, з них не менше 15 років на зазначених роботах.

Також цією нормою Закону передбачено що пенсії на пільгових умовах призначаються жінкам, які працюють доярками (операторами машинного доїння), свиначками-операторами в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, після досягнення 50 років і при стажі роботи не менш як 20 років, за умови виконання встановлених норм обслуговування.

Законодавством передбачено взаємне зарахування періодів роботи за умови, що зазначені роботи дають право на пенсію на аналогічних або на умовах, які передбачають більші пільги.

Отже, період роботи на посаді тракториста може бути зараховано до пільгового стажу роботи дояркою.

У 1987р. закінчила медичне училище за спеціальністю – акушерка. Після закінчення училища за направленням працювала до 2005 р. (серпень) акушеркою пологового будинку. Нині працюю в Центрі планування сім'ї медсестрою. Перші записи у трудовій книжці зроблено в пологовому будинку. Чи зараховується період навчання в медучилищі до пільгового стажу?

Час навчання у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах, в училищах і на курсах з підготовки кадрів, підвищення кваліфікації та перекваліфікації, в аспірантурі, докторантурі і клінічній ординатурі, зокрема період навчання в медичному училищі, зараховується лише до загального трудового стажу. До спеціального (пільгового) стажу роботи час навчання не зараховується.

Досяг пенсійного віку у 1991 році, маю 21 рік стажу держслужби (працював головним агрономом і начальником районного управління сільського господарства з 1968 до 1987 р.). Чи маю право на пенсію державного службовця?

Оскільки заявник досяг пенсійного віку в 1991 р., тобто до ухвалення Закону України "Про державну службу" та внесення відповідних змін, то права на пенсію за нормами цього Закону він не має.

При цьому слід звернути увагу, що згідно зі ст.37 Закону України "Про державну службу" в редакції, чинній з 1 січня 1994 р., на пенсію, відповідно до цього Закону, мають право особи, які водночас відповідають таким вимогам: досягли встановленого законодавством України пенсійного віку в період чинності цього Закону; на час досягнення пенсійного віку перебували на державній службі; мають загальний трудовий стаж не менш як 25 років (чоловіки) або не менш як 20 років (жінки), в тому числі стажу державної служби – не менш як 10 років.

Особи, які досягли пенсійного віку до 1 січня 1994 р., права на пенсію державного службовця набували за умови, що на 1 січня 1994 р. перебували на посадах державних службовців або були прийняті згодом на ці посади але з додержанням вимог ст.25 Закону України "Про державну службу".

4 лютого 2003 р. ст.37 Закону України "Про державну службу" було доповнено положеннями, згідно з якими право на пенсію державного службовця незалежно від місця роботи на час досягнення пенсійного віку надано особам, які досягли встановленого законодавством пенсійного віку в

період чинності цих змін (тобто після 4 лютого 2003 р.), мають загальний трудовий стаж не менш як 25 років (чоловіки) або не менш як 20 років (жінки), в тому числі не менш як 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців.

3 1984 р. працювала медсестрою в сільській лікарні, у 1992 р. перевелась на роботу в обласний туберкульозний санаторій, з 1999 р. працювала старшою медсестрою в пансіонаті геріатричного профілю для одиноких та пристарілих, а 1 січня 2003 р. перевели у відділення геріатричного профілю територіального центру. Чи зараховуються періоди роботи в пансіонаті та відділенні геріатричного профілю до медичного стажу для призначення пенсії за вислугу років?

Перелік закладів та установ, робота в яких дає право на пенсію за вислугу років, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 04.11.93 р. №909 "Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років", зі змінами.

Відповідно до розділів 2 та 3 цього Переліку періоди роботи в закладах охорони здоров'я та установах соціального захисту населення, в тому числі інтернатах для інвалідів, дітей-інвалідів та пристарілих, зараховуються до спеціального стажу роботи, що дає право на пенсію за вислугу років.

Пенсія за вислугу років оформлюється за наявності спеціального стажу роботи в цих закладах не менш як 25 років та при виконні всіх відповідних вимог щодо умов зарахування такого стажу для пенсії за вислугу років.

Посаду провідного спеціаліста диспетчерської служби управління агропромислового розвитку, з якої провідний спеціаліст вийшла на пенсію держслужбовця (15 років держслужби), скасовано з 1 квітня 2007 р. Який посадовий оклад урахувати під час складання довідки про зарплату для перерахунку з 1 травня 2007р. пенсії цьому спеціалісту?

Порядок видачі довідок про заробітну плату для перерахунку пенсії державним службовцям у разі ліквідації органів, з яких особа вийшла на пенсію, а також перейменування (відсутності) посад затверджено наказом Міністерства праці та соціальної політики України і Головного управління державної служби України від 03.12.2003 р. №319/144, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 09.12.2003 р. за №1134/8455.

Згідно з п.7 цього Порядку, якщо посада, з якої державний службовець вийшов на пенсію, на час перерахунку відсутня в штатному розписі державного органу, з якого особа вийшла на пенсію, чи в правонаступника, або в штатному розписі передбачено одну посаду і вона є вакантною:

посадовий оклад визначається за цією посадою відповідно до схем посадових окладів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України на час перерахунку пенсії для відповідного державного органу, з урахуванням їхнього підвищення;

надбавка за вислугу років визначається виходячи з визначеного посадового окладу залежно від стажу державної служби на час призначення (перерахунку) пенсії та встановленого рангу;

премії та надбавки до посадового окладу (крім надбавок за ранг, вислугу років, знання та використання в роботі іноземної мови, за почесне звання "заслужений", за роботу з таємними документами залежно від ступеня таємності інформації, доплати за науковий ступінь кандидата або доктора наук) визначаються в середніх розмірах визначених законодавством таких виплат у державному органі, що видає довідку про заробітну плату, за відповідними посадами. Середній розмір зазначених виплат у цьому випадку визначається діленням суми середнього розміру визначених законодавством таких виплат у державному органі, що видає довідку про заробітну плату, за посадами керівних працівників чи спеціалістів, які за організаційно-правовим рівнем є вищими від цієї посади, та середнього розміру таких виплат у цьому органі за посадами, які за організаційно-правовим рівнем є нижчими від цієї посади, на 2.

Інвалід III групи загального захворювання з липня 2007 р., одержую пенсію — 284,69 грн. Ніде не працюю, страховий стаж — 15 років. Чи маю право на надбавку до пенсії на неповнолітню дитину та на доплату до пенсії по інвалідності в розмірі 42 грн. ?

Статтю 30 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” передбачено, що пенсія по інвалідності призначається в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання за наявності відповідного страхового стажу.

Згідно із законодавством пенсія по III групі інвалідності призначається в розмірі 50% пенсії за віком, яка обчислюється з урахуванням страхового стажу та відповідної заробітної плати.

При умові, що інвалід не працює йому встановлюється доплата, розмір якої не може перевищувати 42 грн.

Зазначена доплата виплачується, якщо розмір пенсії по інвалідності (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, пенсій за особливі заслуги перед Україною, сум індексації, щомісячних виплат, що призначаються для відшкодування шкоди, заподіяної uszkodженням здоров’я на виробництві, та інших доплат, установлених законодавством) не досягає прожиткового мінімуму, встановленого на 2007 р. для осіб, які втратили працездатність, і після встановлення доплати не перевищує такого розміру прожиткового мінімуму.

Звертаємо увагу, що призначення вказаної доплати регулюється ч.2 постанови Кабінету Міністрів України від 03.05.2007 р. №684

Якщо інвалід III групи не працює і має утриманця та надав в органи пенсійного фонду відповідні документи, то він буде отримувати і надбавку на неповнолітню дитину в розмірі 19,91 грн.

У серпні 2007 року мені виповнилось 50 років. Маю сина (1978 р. народження) та дочку (1980р. народження) — інвалідів з дитинства. Інвалідність їм була встановлено після шести років. Чи маю я право на пенсію за віком із зниженням пенсійного віку?

Так, Ви маєте право на призначення дострокової пенсії у віці 50 років, тобто не раніше ніж за п’ять років до досягнення пенсійного віку при наявності не менш як 15 років страхового стажу.

Питання про призначення пенсії на вказаних умовах розглядається також і в тому випадку, якщо дитину визнано інвалідом з дитинства після досягнення шестирічного віку, але за наявності висновку МСЕК, що захворювання, котре призвело до інвалідності, мало місце до шестирічного віку дитини.

Мені було здійснено перерахунок пенсії. Я ознайомився зі своєю пенсійною справою та виявив помилки, здійснені працівниками Пенсійного фонду при перерахунку. Помилки призвели до того, що я отримую меншу пенсію, ніж це передбачено законодавством. Куди мені звернутися для виправлення ситуації?

Для установлення факту неправильного визначення розміру пенсії Вам необхідно звернутися з письмовою заявою до вищестоящого органу Пенсійного фонду. У заяві необхідно зазначити всі Ваші аргументи, які підтверджують факт допущення помилок.

Також, Ви маєте право звернутись з аналогічним питанням до органу праці та соціального захисту населення за місцем проживання, до компетенції якого віднесено право контролю за правильністю призначення і перерахунків пенсій.

При підтвердженні того факту, що при призначенні Вашої пенсії допущені помилки з вини працівників пенсійного фонду, має бути встановлений правильний розмір пенсії та повернута сума недоплаченої Вам пенсії.

Також майте на увазі, що на Вашу письмову заяву протягом 30 днів має надійти обґрунтована письмова відповідь.

У багатьох випадках люди нарікають, що при великому трудовому стажі (наприклад 50 років) розмір пенсії невеликий. Чим це пояснити?

Розмір пенсії залежить не тільки від величини страхового стажу, а в тому числі й від розміру одержуваної заробітної плати. Чим вищі ці дві складові, тим більша пенсія. За страхової системи одержувати зарплату у “конверті” не вигідно.

Так, наприклад, розмір пенсії жінки, за наявності у неї страхового стажу 50 років (коефіцієнт страхового стажу 0,50), призначеної у 2007 році із середньої заробітної плати (коефіцієнт зарплати 1) становитиме 588,94 грн.:

- 1) основний розмір пенсії 464,41 грн. ($928,81 \times 0,50$)
- 2) доплата за понаднормовий стаж (30 років) 124,53 грн. ($415,11 \times 30\%$)

Розмір пенсії жінки, за наявності у неї страхового стажу 50 років (коефіцієнт страхового стажу 0,50) призначеної у 2007 році із заробітку, що перевищує середню заробітну плату в 2 рази (коефіцієнт зарплати 2) становитиме 1053,34 грн.:

- 1) основний розмір пенсії 928,81 грн. ($1857,62 \times 0,50$)
- 2) доплата за понаднормовий стаж (30 років) 124,53 грн. ($415,11 \times 30\%$)

Якщо ж ця жінка офіційно одержувала зарплату у мінімальному розмірі, а все інше було в “конверті”, то розмір її пенсії буде мінімальний.

Довідково: Мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 25, а у жінок – 20 років страхового стажу встановлюється у розмірі прожиткового мінімуму, визначеного законом для осіб, які втратили працездатність. За кожний повний рік страхового стажу понад 25 років для чоловіків і 20 років для жінок пенсія за віком збільшується на 1 відсоток розміру пенсії, обчисленої відповідно до статті 27 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, але не більше ніж на 1 відсоток мінімального розміру пенсії за віком.

З 1 квітня та з 1 жовтня 2007 року для визначення мінімального розміру пенсії за віком відповідно до статті 28 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” застосовується прожитковий мінімум для непрацездатних осіб, збільшений на 1 відсоток, що із урахуванням норм Закону України “Про Державний бюджет України на 2007 рік” становить з 1 квітня 2007 – 410,06 грн, а з 1 жовтня 2007 – 415,11 грн.

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

З 1 січня 2004 року в Україні започаткована система недержавного (добровільного) пенсійного забезпечення.

Що це означає та як цю систему можливо використовувати для покращення пенсійного забезпечення?

Система недержавного пенсійного забезпечення – це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов’язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат. Формування додаткової пенсії – справа добровільна тому особа сама вибирає яким чином буде ця добровільна пенсія формуватись.

Недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;

страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;

Банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

За видами недержавні пенсійні фонди (НПФ) поділяються на відкриті, корпоративні та професійні.

Відкритий пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця і характеру їх роботи.

Корпоративний пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців та до якого можуть приєднуватися роботодавці-платники. Учасниками цього фонду можуть бути виключно фізичні особи, які перебувають (перебували) у трудових відносинах з роботодавцями-засновниками та роботодавцями-платниками цього фонду.

Професійний пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, засновником якого можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки, або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності. Учасниками такого фонду можуть бути виключно фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності.

Тобто, НПФ – це неприбуткова організація, що створюється з метою накопичення пенсійних внесків на користь своїх учасників та здійснення пенсійних виплат. Жодною іншою діяльністю фонд займатися не має права.

З боку держави встановлено суворий та дієвий нагляд за системою недержавного пенсійного забезпечення.

Хто може бути засновниками недержавних пенсійних фондів?

Засновником **відкритого** пенсійного фонду можуть бути будь-які одна чи декілька юридичних осіб.

Засновником **корпоративного** пенсійного фонду може бути юридична особа – роботодавець або декілька юридичних осіб – роботодавців, до яких можуть приєднуватися роботодавці – платники.

Засновником **професійного** фонду можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки, або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності.

Хто може бути учасником недержавних пенсійних фондів?

Учасником НПФ може бути фізична особа, на користь якої сплачуються пенсійні внески до недержавного пенсійного фонду.

Участь фізичних осіб у будь-якому недержавному пенсійному фонді є добровільною. Фізична особа може бути учасником кількох пенсійних фондів за власним вибором.

Пенсійні виплати можуть здійснюватися учаснику фонду або його спадкоємцю.

Хто такий вкладник недержавних пенсійних фондів?

Особа, яка сплачує пенсійні внески на користь учасника фонду шляхом перерахування коштів до недержавного пенсійного фонду, є вкладником фонду.

Вкладником фонду може бути сам учасник фонду, подружжя, діти, батьки, роботодавець учасника фонду або професійне об'єднання, членом якого є учасник фонду.

Тобто за батьків, дружин, чоловіків, дітей які працюють (чи не працюють) та отримують невелику заробітну плату, внески до відкритого недержавного пенсійного фонду можуть сплачувати діти, онуки, чоловіки, дружини, інш.

У будь-якому пенсійному фонді його учасники можуть бути одночасно і вкладниками такого фонду.

Накопичені пенсійні кошти є власністю учасника недержавного пенсійного фонду.

Хто регулює діяльність у сфері недержавного пенсійного забезпечення?

Державне регулювання у цій сфері здійснюється Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Національним банком України.

Хто є суб'єктами в системі недержавного пенсійного забезпечення?

Діяльність НПФ забезпечують: компанія, яка займається адмініструванням (Адміністратор), компанія з управління Активами (КУА), банк-зберігач. Ці установи в існуванні НПФ є обов'язковими, оскільки їх спільна діяльність забезпечує гарантії збереження та накопичення пенсійних внесків.

Якщо особа вирішила стати учасником недержавного пенсійного фонду, що можна їй порекомендувати задля забезпечення гарантій?

Перше, що необхідно зробити – це дізнатись про діяльність цього фонду у відповідних регулятивних органах, тобто у територіальних відділеннях Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, які діють у кожному обласному центрі. Далі бажано було б переглянути пенсійні схеми безпосередньо у Адміністратора НПФ та поцікавитись інвестиційним доходом за минулий рік, а також звернути увагу на політику інвестування пенсійних коштів: чи є вона ризикованою чи поміркованою. І якщо Ви вже стали учасником фонду – систематично слідкуйте за його діяльністю та вимагайте інформувати Вас про пенсійні накопичення.

Чи не буде обману в недержавній пенсійній системі, як це мало місце раніше з трастами?

Українські трасти були структурами, в яких у одних руках зосереджувались всі важливі функції щодо зберігання коштів, їх "інвестування", обліку та розподілу інвестиційного прибутку.

Таке зосередження коштів у одних (нечистих) руках дозволило запровадити нелегітимні схеми використання коштів не за призначенням. При цьому трасти не затверджували і не публікували свої інвестиційні декларації або правила інвестування коштів, письмового щорічного інформування кожного учасника про стан його вкладень, розмір адміністративних видатків тощо. Крім того, відсутнім було законодавство щодо встановлення спеціального державного контролю за діяльністю трастів. Чим відрізняються недержавні пенсійні фонди (НПФ) від колишніх трастів?

- 1) Структурою свого управління. Органом управління НПФ є спільні збори учасників та засновників НПФ, а також Рада фонду, що було відсутнім у колишніх трастах;
- 2) Принципом розподілу функцій між юридичними особами щодо отримання, інвестування, обліку коштів та нарахування інвестиційного прибутку учасникам НПФ, що було відсутнім у колишніх трастах;
- 3) Обов'язковістю оприлюднення інвестиційної декларації, що було відсутнім у колишніх трастах;
- 4) Обов'язковістю інформування кожного учасника НПФ про стан його накопичень, розмір адміністративних видатків НПФ, що було відсутнім у колишніх трастах;
- 5) Встановленням державного контролю за діяльністю всіх юридичних осіб – суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення, чого не було при функціонуванні колишніх трастів;
- 6) Встановленням юридичної та матеріальної відповідальності кожної юридичної особи, яка бере участь у сфері функціонування НПФ, чого не було в колишніх трастах.

Зміни з 1 січня 2008 року

З прийняттям Закону України “Про державний бюджет України на 2008 рік та внесення змін до деяких законодавчих актів України” відбулися наступні зміни в пенсійному забезпеченні:

тепер розмір мінімальної заробітної плати становить:

2008 рік	Розмір мінімальної заробітної плати (грн.)
з 1 січня	515,00
з 1 квітня	525,00
з 1 жовтня	545,00
з 1 грудня	605,00

прожитковий мінімум встановлено у розмірі:

Категорія осіб	2008 рік			
	з 01.01.08 р.	з 01.04.08 р.	з 01.07.08 р.	з 01.10.08 р.
На одну особу в розрахунку на місяць	592,00	605,00	607,00	626,00
Для осіб, які втратили працездатність	470,00	481,00	482,00	498,00
Для працездатних осіб	633,00	647,00	649,00	669,00
Для дітей віком до 6 років	526,00	538,00	540,00	557,00
Для дітей віком від 6 до 18 років	663,00	678,00	680,00	701,00

З 01.01.2008 року набули чинності зміни до:

- Закону України “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною” в частині встановлення пенсії за особливі заслуги матерям, які народили 5 і більше дітей і виховали їх до шестирічного віку, у розмірі 35-40% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність (Довідково: до 01.01.2008 року зазначеній категорії осіб пенсія за особливі заслуги встановлювалася у розмірі від 20 до 25% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність)
- Закону України “Про соціальний захист дітей війни” в частині встановлення дітям війни підвищення до пенсії або довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачуються замість пенсії, у розмірі надбавки, встановленої для учасників війни, тобто у розмірі 10% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність (Довідково: до 01.01.2008 року підвищення до пенсії або довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачуються замість пенсії, виплачувалося лише тим дітям війни, які були визнані інвалідами, у розмірі 50% підвищення, яке виплачувалося учасникам війни).
- Закону України “Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” в частині встановлення мінімальної пенсії згідно із статтею 54 Закону, додаткової пенсії згідно із статтями 50,51 та компенсаційної виплати за втрату годувальника згідно із статтею 52 Закону у відсотках від прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.
- законів України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” та “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування” в частині сплати пенсійних внесків за період

виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Це дасть можливість зарахувати зазначені періоди до страхового стажу при призначенні пенсії, відповідно, врегулювати питання пенсійного забезпечення батьків-вихователів будинків сімейного типу. Страхові внески за батьків-вихователів будуть сплачуватися з Державного бюджету України.

- законів України **“Про державну службу”**, **“Про наукову і науково-технічну діяльність”**, **“Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”**, **“Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”**, **“Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”** в частині визначення **максимального розміру пенсії**. Передбачено, що максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством) не може перевищувати **дванадцять мінімальних розмірів пенсії за віком**, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, що становить;

2008 рік	Максимальний розмір пенсії (грн.)
з 1 січня	5640,00
з 1 квітня	5772,00
з 1 липня	5784,00
з 1 жовтня	976,00

- статті 19 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” в частині визначення **максимальної величини заробітної плати, на яку нараховуються пенсійні внески**. Передбачено, що страхові внески нараховуються на суми, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, у межах максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, оподаткованого доходу (прибутку), загального оподаткованого доходу, **що дорівнюють п’ятнадцяти розмірам прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб**”, а саме:

2008 рік	Максимальна величина, з якої справляються страхові внески до ПФУ (грн.)
з 1 січня	9 495,00
з 1 квітня	9 705,00
з 1 липня	9 735,00
з 1 жовтня	10 035,00

- статті 25 Закону України **“Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”** в частині зміни вартості одного року страхового стажу. Передбачено, що вартість одного року страхового стажу з 01.01.2008 року дорівнює 1,2 %, а з 01.10.2008 року – 1,35%.
- статті 40 Закону України **“Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”**. Передбачено, що за вибором особи, яка звернулася за пенсією, з періоду, за який враховується заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії, виключається період до 60 календарних місяців страхового стажу підряд за умови, що зазначений період становить не більше ніж 10 відсотків тривалості страхового стажу, врахованого в одинарному розмірі. У всіх випадках, крім випадку, передбаченого абзацом другим частини першої цієї статті, період, за

який враховується заробітна плата, після виключення 10 відсотків тривалості страхового стажу, не може бути меншим ніж 60 календарних місяців”;

- **пункту 4 статті 42 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”**. Передбачено, що у разі, якщо застрахована особа після призначення пенсії продовжувала працювати, провадиться перерахунок пенсії з урахуванням не менше ніж 24 місяців страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) пенсії незалежно від перерв у роботі. Перерахунок пенсії здійснюється із заробітної плати (доходу), з якої була обчислена пенсія. За бажанням пенсіонера перерахунок пенсії провадиться із заробітної плати за періоди страхового стажу, зазначені в частині першій статті 40 цього Закону, із застосуванням показника середньої заробітної плати працівників в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії, за календарний рік, що передує року перерахунку пенсії. При цьому з періоду, за який враховується заробітна плата (дохід) для перерахунку пенсії, період після призначення пенсії не підлягає виключенню згідно із абзацом третім частини першої статті 40 цього Закону.

У разі якщо застрахована особа після призначення (перерахунку) пенсії має менше ніж 24 місяці страхового стажу, перерахунок пенсії провадиться не раніше як через два роки після призначення (попереднього перерахунку) з урахуванням страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) з урахуванням заробітної плати, з якої призначено (попередньо перераховано) пенсію.

Якщо пенсіонер, продовжуючи працювати, набув стажу, достатнього для призначення пенсії (чоловіки – 25 років, жінки – 20 років), то за заявою пенсіонера провадиться відповідний перерахунок пенсії, незалежно від того, скільки часу минуло після призначення пенсії при неповному стажі, з урахуванням заробітної плати, з якої призначено (попередньо перераховано) пенсію.

Обчислення страхового стажу, який дає право на перерахунок пенсії відповідно до цієї частини, здійснюється не раніше дня, наступного за днем, по який обчислено страховий стаж при призначенні (попередньому перерахунку) пенсії”;

- Прикінцевими Положеннями Закону України “Про державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України “ встановлено, що у 2008 році пенсії, призначені згідно із Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” із застосуванням показників середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України за 2002-2005 роки, підлягають перерахунку з 1 січня із застосуванням показника середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України за 2006 рік, що застосовується для обчислення пенсій. Цей показник відповідає 928,81 грн.

ДОДАТКИ: ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ, НЕОБХІДНА ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ РОЗМІРУ ПЕНСІЇ

Додаток №1

ПОКАЗНИКИ СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ
робітників та службовців, зайнятих у галузях національної економіки,
за 1958-1991 роки для призначення та перерахунку пенсій

Рік	Показник середньомісячної заробітної плати робітників та службовців, зайнятих у галузях національної економіки
1958	76,7
1959	77,7
1960	78,3
1961	81,3
1962	84,2
1963	85,4
1964	87,6
1965	93,86
1966	96,7
1967	100
1968	107
1969	110,68
1970	115,17
1971	118,57
1972	121,91
1973	125,3
1974	128,46
1975	133,54
1976	139,84
1977	142,88
1978	146,22
1979	148,74
1980	155,12
1981	157,89
1982	163,08
1983	165,75
1984	169,55
1985	173,95
1986	179
1987	185,01
1988	199,79
1989	217,74
1990	248,4
1991	495,4

ПОКАЗНИКИ СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ
працівників, зайнятих у галузях національної
економіки, за 1992-1999 роки, що застосовуються під
час призначення та перерахунку пенсій

Місяць	Рік							
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	карбованців			гривень				
Січень	1523,5	14204	745523	32,08	103,28	126,68	136,82	148,16
Лютий	1681,1	17854	753622	41,53	108,95	126,36	137,85	152,03
Березень	2375,9	22945	854490	50,23	117,55	135,15	149,76	166,61
Квітень	2784,1	25396	894400	53,67	116,28	133,14	146,39	165,53
Травень	3277,7	30489	956833	60,74	119,44	139,53	148,61	168,67
Червень	4966,3	60423	1093323	71,39	125,47	144,3	158,01	180,76
Липень	5065	76564	1176261	75,84	130,46	151,44	159,21	183,27
Серпень	5422,1	88737	1234596	81,39	129,99	147,67	153,21	180,94
Вересень	7189,1	208343	1321503	88,73	132,7	150,34	156,4	186,44
Жовтень	8171,6	253272	1950560	95,18	134,87	149,65	156,07	186,85
Листопад	10550,3	327639	2644956	101,22	132,27	147,07	155,54	190,39
Грудень	16987,8	836534	3490047	124,48	151,51	165,81	176,09	218,88

Середня заробітна плата працівників, зайнятих в галузях економіки 2000-2010 рр., з урахуванням працівників колективних сільськогосподарських підприємств (з 01.01.2003 р. обчислена за Тимчасовою методикою), яка враховується для обчислення коефіцієнту заробітку та розміру пенсії

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Січень	180,97	253,39	320,76	332,11	444,70	606,09	781,51	1003,60
Лютий	190,62	263,66	328,7	326,96	461,50	628,18	819,16	1033,58
Березень	210,67	281,03	354,81	346,18	489,17	682,38	883,99	1096,38
Квітень	205,35	288,93	355,78	347,13	494,66	678,07	877,46	1098,58
Травень	213,21	302,96	358,88	353,19	498,48	697,52	905,17	1141,25
Червень	228,78	317,81	377,41	390,54	550,81	777,67	998,69	1276,97
Липень	238,49	327,31	398,10	381,37	530,82	732,12	932,89	1222,25
Серпень	247,44	329,33	390,07	374,16	520,59	726,43	924,65	1199,04
Вересень	249,04	326,34	391,14	398,58	556,61	764,63	959,67	1238,18
Жовтень	254,11	335,75	397,49	400,65	561,87	791,03	965,75	1292,50
Листопад	257,58	334,44	395,70	392,69	569,35	816,38	988,70	1316,23
Грудень	296,26	378,45	442,91	424,63	607,11	911,42	1104,33	
За рік			306,45	372,72	524,16	735,57	928,81	

Додаткову інформацію можна отримати на сайтах:

www.mlsp.gov.ua

Сайт Міністерства праці та соціальної політики України

www.pfu.gov.ua

Сайт Пенсійного фонду України

www.dfp.gov.ua

Сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

Тел безкоштовної гарячої телефонної лінії
8 800-500-39-20

